

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac Ex Probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1713

Dubium I. Quid sit peccatum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42521

LIBER QUINTUS.

De ratione cognoscendi & discernendi peccata.

CAPUT I.

De peccato in genere.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum.

Respondeo, Est transgressio legis, sive, ut
ait Tolet. est voluntarius recessus à regula
divina: per quem regulam intelligitur
præceptum, tam naturale & humanum, quàm
divinum: per recessum, intelligitur actus, (vel
ejus ommissio) qui sit non tantum voluntarius,
sed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia
malitiæ: Quod addo, quia ut docet Sanchez. 1.
mor. c. 16. cum Vasq. Bon. d. 2. q. 2. p. 3. n. 3. &
12. Sc. non sufficit ad actum peccaminosum li-
bertas & advertentia quævis virtualis, vel in-
terpretativa, quâ scilicet quis advertere pote-
rat, & debebat; nec quæcunque actualis, quâ
scilicet intellectus rationes commodi & incom-
modi in objecto attendat: sed requiritur, ut ad-
vertat moralem malitiam objecti, aut saltem
de ea dubium, vel scrupulum concipiat. Ratio
est, tum quia sine ista advertentia, non est vo-
luntarium, cum non sit cognitum; tum quia,
quamdiu talis cogitatio intellectui non occur-
rit, non est sufficiens principium deliberandi
de malitia, ideoque nec libertas, ac proinde
nec culpa; & censetur illa inadvertentia natura-
lis & invincibilis oblivio. Addit tamen Tann. d.

Tom. V.

A

4. de

4. de pecc. d. 5. q. 5. dub. 5. n. 106. non esse necesse, ut
 consideratio illa maneat actu, dum peccatum
 durat: sed satis esse, ut vel actu, vel virtute
 maneat, ita ut cum ea, vel actus peccati fuerit
 inchoatus, vel saltem causa data, ut fit in ebrio,
 qui peccat, non vi presentis, sed prateritæ de-
 liberationis. V. Baldel. l. 1. d. 36. Verum recen-
 tiores communiter docent, talem v. g. ebrium
 non peccare formaliter, quando usu rationis
 caret, sed malitiam eorum, quæ tunc sunt,
 contraxisse antè, dum prævidens malum, quod
 commissurus erat, ejus causam dedit: ajunt-
 que dum quis actu peccat, semper esse ac ma-
 nere advertentiam aliquam malitiæ tenuem,
 vel confusam, ut v. apud Schol. nam in ordine
 ad praxim, parùm refert, utrolibet modo lo-
 quaris.

Resp. II. Ad peccatum requiruntur tres con-
 ditiones, ut patet ex prima responsione. 1. Ut
 sit voluntarium, id est, ut fiat à voluntate con-
 sentiente. 2. Ut si liberum, id est, ut sit in po-
 testate voluntatis facere, vel non. 3. Ut adver-
 tatur malitia. Ex quibus resolves:

I. Defectu primæ conditionis, nullus actus,
 qui neque est in, neque à voluntate, est pecca-
 tum, nisi voluntas eum acceptet: ideoque nec
 impedit Communionem, siue is sit internus, ut
 cogitationes contra fidem, blasphemæ, obscæ-
 næ: motus carnis, etiam usque ad effusionem
 seminis: siue externus ac violentus, v. g. stu-
 prum virgini per vim illatum.

II. Defectu secundæ conditionis, subinde à
 peccato excusantur vehementissimi motus iræ
 aut concupiscentiæ, quibus usus rationis per-
 turbatur, & libertas tollitur. III.

III. Defectu tertiz non peccat, qui die jeju-
nii de præcepto nihil cogitans cœnat, vel car-
nes comedit, etsi advertat eas sibi delectabiles.
Item qui lapidem projicit per fenestram, non
advertens periculum læsionis; vel qui contra-
ctum usurarium celebrat, non advertens effe-
ctum. *Sanch. n. 21. Regin. l. 15. n. 75.*

IV. Damna & eventus (licet alioqui frequen-
tes) ex ebrietate secuti, & nullo modo prævisi,
inculpabiles sunt; quis nec in se, nec in causis
sunt liberi. Sunt verò culpabiles, si sint prævisi,
nec diligentia sufficiens ex præscripto pruden-
tiæ sit adhibita, ne sequerentur: eâ verò adhibi-
tâ, etsi postea eveniant, culpâ vacant: Ut etiam,
quando juxta loci & temporis circumstantias
non apparet periculum mali, ideoque nulla
cautela est adhibita, *Vasq. 1. 2. d. 114. c. 2.* Qui
bus conformiter *Less. l. 4. c. 3.* docet, si negli-
gentia, ebrietatem aut eventus ex ea sequi soli-
tos præcavendi, fuerit tantùm venialis, etiam
mala, quæ prævideri poterant, tantùm venialia
fore, quia cum non in se, sed tantùm in causa
sint libera, non possunt habere majorem cul-
pam, quàm ipsa causa.

A D D E N D A.

Questio 1. Quenam sint præcipuæ divisiones pec-
cati.

R. §. 1. Peccatum variè sumitur, nam 1. ali-
quid dicitur peccatum, vel naturæ, uti claudica-
tio; vel artis, uti locutio contra regulas Gram-
maticæ; vel moris, quod propriè dicitur culpa.
2. Peccatum moris aliquando sumitur pro cau-
sa vel effectu peccati, ut ad Rom. 7. v. 17. *Quod*

A 2

habitas

habitat in me peccatum, id est, fomes peccati seu concupiscentia. Aliquando pro materia, circa quam versatur peccatum, uti *Deuter. 9. v. 21. Peccatum autem vestrum, quod feceratis, id est, vitulum, arripiens igne consumpsi.* Aliquando pro hostia in expiationem peccati, uti *2. ad Corinth. 5. v. 21.* dicitur, quod Christus factus sit pro nobis peccatum, id est, hostia pro peccato. Hic agimus de peccato moris sive morali strictè sumpto.

3. §. 2. Varix sunt divisiones peccati; prima est, in spirituale & carnale: Spirituale est, quod immediatè ad animam pertinet, uti superbia, odium; carnale, quod tendit ad inordinatas delectationes corporis, uti luxuria, ebrietas.
4. 2. Contra Deum, proximum, seipsum, intellige specialiter & immediatè, quamvis enim omne peccatum sit contra Deum & contra seipsum, aliqua tamen sunt specialiter contra Deum, uti hæresis, blasphemia, perjurium; alia contra proximum, uti homicidium, furtum, detractio; alia contra seipsum, uti illa, quæ sunt contra temperantiam & fortitudinem.
5. 3. Oris, operis, cordis: Possentque divisio aliter fieri hoc modo, peccatum aliud merè internum, & dicitur cordis; aliud simul externum: simul externum, aliud est oris, aliud operis.
6. 4. Per excessum & per defectum, qualia propriè sunt, quæ opponuntur virtutibus in medio consistentibus, sic liberalitati per excessum opponitur prodigalitas, per defectum avaritia; fortitudinis, temeritas & pusillanimitas: contra aliquas tamen virtutes, v. g. contra Charitatem, propriè loquendo, peccari non potest per excessum, quis non possumus nimium amare Deum:

Deum : potest tamen ea divisio improprie accommodari etiam reliquis virtutibus, si per excessum intelligatur commissio, per defectum omis- sio, & sic odium Dei erit contra Charitatem per excessum; omisio amoris precepti, per defectum.

5. *Commissionis & omissionis*; peccatum com- 70
missionis est transgressio precepti negativi; om-
missionis, est transgressio positivi: porro illud
preceptum dicitur negativum, quod directe &
primario prohibet aliquid, ideoque finis illius
ultimatus est omisio aliqua; affirmativum est,
quod directe & primario imperat aliquid, ideo-
que finis illius est positio alicujus. Dixi, directe &
primario, nam preceptum negativum, quale est,
non furtum facies, quamvis directe, primario &
ultimate tendat in omissionem actionis, qua al-
terius fortunæ lædantur, tamen etiam indirecte
& secundario imperat aliquid, nempe restitucio-
nem alieni, si habeas, sine qua continuaretur
furtum, & sic indirecte & secundario dici potest
affirmativum; è contra preceptum affirmati-
vum, *audies Missam die festivo*, quamvis directe &
primario tendat in positivam auditionem Missæ,
tamen etiam indirecte & secundario prohibet
nolitionem audlendi Missam, & omne illud, pro-
pter quod omitteretur Missa, v. g. studium, &
sic quoque dici potest indirecte ac secundario ne-
gativum: Itaque peccatum commissionis est, li-
berè ponere aliquid, quod est prohibitum; pec-
catum omissionis, liberè omittere aliquid, quod
est imperatum, secundum illud *S. August. de per-
fect. just. c. 3. Duobus modis constat esse peccatum, si
aut fiant illa, quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ
jubentur. Ut autem sciri possit, an preceptum sit*

affirmativum, an negativum, & consequenter an transgressio illius sit commissio an omissio, non est attendendum præcisè ad voces affirmativas vel negativas, sed ad hoc, quod significant, & ad finem præcepti; sic præceptum illud, *certis diebus jejunabis*, est negativum, quia prohibet comestionem repetitam, & caritum pro tali die &c. Estque etiam hoc discrimen inter præceptum affirmativum & negativum, quòd negativum obligat semper pro semper, affirmativum autem obligat semper, sed non pro semper; sic præceptum jejunandi pridie Paschæ obligat ad abstinendum à secunda refectioe & caribus pro tota die, sed præceptum audiendi Missam die Paschæ non obligat ad audiendam totâ die, sed certâ diei parte. Denique notandum est, quòd peccatum omissionis reducatur ad peccatum commissionis, secundum illud S. Thomæ de veritate q. 1. c. 2. ad 10. *Agere & non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actûs reducuntur, secundum quod peccatum omissionis ad peccatum actûs reducitur.*

- 3, 6. In peccatum ex passione, ex ignorantia, ex malitia; & sic sumitur peccatum, prout est à causis homini intrinsicis; si enim attendamus causas extrinsecas, potest homo peccare ex suggestione dæmonis vel alterius hominis. Tum est ex passione, quando fit ex applicatione appetitûs ad bonum sensibile, unde fit, ut ratio minùs consideret malum, & ideo abripiatur voluntas: diciturque peccatum fragilitatis: Tum est ex ignorantia, quando fit defectu rationis culpabiliter nescientis vel non considerantis ea, quæ facile considerari poterant & à peccato retraxissent.

Quamvis

Quamvis autem peccatum omne fit ex malitia, specialiter tamen tum dicitur esse ex malitia, quando committitur cum clara advertentia rationis & plena libertate voluntatis. Peccatum ex passione seu fragilitate vocatur à *S. Bonav.* apud *Herinx* d. 5. n. 66., peccatum in Patrem, quia Patri præcipue attribuitur potentia, quâ homo sic peccans uti non vult; peccatum ex ignorantia, contra Filium, quia Filio attribuitur Sapientia; peccatum ex malitia, contra Spiritum Sanctum, quia Spiritui Sancto attribuitur bonitas, contra quam directe agit, qui ex malitia peccat.

7. In proprium, quod quis ipsemet committit; 9. & alienum, quod ab alio quidem fit, sed mihi imputatur propter jussionem, consilium &c. In rigore tamen hoc, per quod pecco, non est peccatum alienum, sed meum, quo jubeo, consulo &c.

8. In mortale & veniale, de quibus dicemus à n. 10. 183. Item in Originale & personale; actuale & habituale, de quibus divisionibus plura Scholastici. Aliqui etiam dividunt in remissibile & irremissibile, sed probabilius est non posse dari peccatum irremissibile, quia videtur repugnare infinitæ misericordiæ Dei, uti peccatum inodibile repugneret infinitæ perfectioni Bonitatis & Sapientiæ ipsius.

Q. 2. Quomodo aliter definiri possit & dividi peccatum. R. Definiri potest hoc modo: exercitium libertatis contra regulam obligantem ad honestè operandum: Et sic sumptum dividi potest in Philosophicum & Theologicum; Philosophicum est exercitium libertatis contra dictamen naturæ rationalis quâ talis, præsciendendo aa etiam sic

contra legem Dei; Theologicum, est exercitium libertatis contra legem Dei, sive, est dictum vel factum vel concupitum contra legem eternam, uti ex S. Aug. l. 22. contra Faustum c. 27. habet S. Th. 2. 2. q. 71. a. 6. Atque de hoc jam loquemur; postea à n. 49. de Philosophico.

82. Q. 3. An omnis actio hominis non amantis Deum aut adhuc in infidelitate constituti debeat dici peccatum. R. Negative. Ita S. Th. in 2. dist. 40. q. 1. a. 5. & dist. 41. q. 1. a. 2. ad 2. & 3. Item 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3., in quibus locis docet infideles & non habentes gratiam posse elicere actus bonos. Probatur, nam Alex. VIII. damnavit has propos. 7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi; si Dei, Charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est. 8. Necessè est infidelem in omni opere peccare. 11. Omne, quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operetur, peccatum est. Vide dicta l. 2. n. 132. & dicenda hic à n. 67. & à n. 184.

83. Q. 4. Qualis libertas requiratur ad peccatum internum.

R. §. 1. Non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à necessitate, id est, potentia indifferens tum ad ponendum tum ad omittendum actum, hinc damnata est hæc prop. 3. Jansenii, Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

84. §. 2. Etiam non sufficit qualiscumque libertas in causa, sive mediata, sed peccatum debet dependere à propria libertate operantis, hinc Alex. VIII. damnavit hanc 1. prop., In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas;

bertas, quã voluntarium ac liberum fuit in causa, peccato Originali & voluntate Adami peccantis. Et quamvis damnatio dicat, ad peccatum mortale, tamen eadem ratio est etiam de peccato veniali, hinc additur, & demeritum, quod etiam veniali convenit. Vide dicta l. 1. n. 743. & dicenda hic n. 74.

Q. 5. An ad peccatum requiratur advertentia ad legem Dei & ad malitiam objecti. R. Hæc questio videri posset otiosa, quia tamen anno 1699. 24. Aug. prodit scriptum hoc titulo, *Ecclesia Leodiensis Summo Pontifici Inn. X. &c. doctrinam Patrum Collegii Anglicani Societatis JESU Leodii denuncians, &c.* ideo autem denunciatur doctrina, quia ad malitiam peccati contrahendam requirit advertentiam ad legem Dei & ad malitiã objecti, necesse erit veritatem illam pluribus stabilire.

§. 1. Supponenda sunt hæc duo. 1. In omni peccato, quod committitur contra legem alterius, reperitur offensa: potest autem offensa esse vel materialis vel etiam formalis; tum est tantum materialis, si operans per suum actum det alteri motivum rationabile alicujus displicentiae, at tamen nesciverit vel non cogitaverit hoc ipsi displiciturum, uti si quis de honore alterius detrahat, nesciens vel non cogitans esse contra honorem, illa imminutio honoris justè displicet illi, qui inhonoratur, quamvis imminuens honorem non sciat vel non cogitet se detrahere. Offensa formalis tum est, si operans per suum actum det alteri motivum rationabile displicentiae, sciens & cogitans ad jus, quod alter habet, ne hoc fiat, & hinc meritò dicitur illum

formaliter offendere. Quòd si operans illam alterius displicentiam directè intenderet, esset offensa quæsitæ & formalissima. 2. Certum est, quòd à peccato formali excuset ignorantia invincibilis, etiam juris naturæ, uti constat ex dictis l. 1. à n. 735. An autem dari possit ejusmodi ignorantia invincibilis juris naturæ, examinatum est ibidem à n. 720., & satis demonstratum dari posse saltem quoad leges secundarias juris naturæ: quædonam autem ignorantia vel error censetur invincibilis, explicatum est ibidem à n. 743. His suppositis.

16. §. 2. Certum est ad peccatum prærequiri aliquam advertentiam ad legem Dei & ad malitiam objecti; ita doceat omnes communissimè, S. Aug. locis l. 1. n. 736. & 738. relatis: sufficit hinc ex l. 22. contra Faustum Manichæum c. 44., ubi loquens de incestu, quem in ebrietate commisit Loth, ait, quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa mereatur ebrietas. S. Th. etiam locis l. 1. n. 740. relatis; item 1. 2. q. 74 a. 6. toto. Item 2. 2. q. 89. a. 3. ille, qui ex lapsu linguæ falsum jurat, si quidem advertat se jurare & falsum esse, quod jurat, non excusatur à mortali, sicut nec à Dei contemptu; si autem hoc non advertat, non videtur habere intentionem jurandi, & ideo à crimine perjurii excusatur. Item de veritate q. 15. a. 4. ad 10., Dicendum, quòd antequam ratio delectationem perpendat vel nocumentum ipsius, non habet interpretativum consensum, etiamsi non resistat. Sequuntur S. Anton. Alb. M. Hsvr. Gers. Cordub. Alens. Angel. Silv. Armil. Conrad. Almain. Angest. Nider, Sor. Palud. Gabr. Cajet. cum Terillo in Reg. q. 63. à n. 6. Sequuntur etiam Isambert. 1. 2. q. 74. d. 5.

d. 5. a. 1. *Garnach.* 1. 1. q. 74. c. 3. col. 2. *Bonæsp.*
 T. 4. t. 2. d. 1. dub. 7. n. 108. *Jo. a. S. Th.* p. 3. q.
 84. a. 6. *Suar. Vafq. Sanch.* cum *Carden.* in 1. crisi
 d. 8. c. 2., qui subdit, cum hi tres DD. in ean-
 dem sententiam conspirant, mihi sunt adinstar
 plurium Universitatum. *Accedunt Azor* l. 1. c.
 16. q. 5. *Gran.* de peccat. contr. 6. t. 5. d. 3. f.
 1. *Anton. Perez* de peccat. d. 2. c. 5. à n. 15. *Me-*
rat. de pecc. d. 7. f. 15. *Laym.* l. 1. t. 3. c. 5. n. 13.
J. Sanch. d. 19. *Gob.* in *Quin.* t. 5. c. 9. n. 83. alique
 innumeri ex omni statu, & speciatim omnes n.
 216. referendi, qui cum ad mortale requirant
 advertentiam plenam & perfectam, ad omne
 peccatum requirunt saltem imperfectam: Nihilo-
 minus oppositæ opinioni, saltem favent *Eliz.*
 & *Camargo*, qui posterior p. 1. l. 2. contr. 4. à n.
 527. lamentabiliter deplorat eorum cæcitatem,
 qui ad formale peccatum requirunt actualem
 aliquam cognitionem malitiæ. Rationes nostræ
 sunt, 1. quia nihil est volitum nisi præcognitum,
 ergo voluntas non potest ferri in malitiam mo-
 ralem, nisi intellectus aliquo modo præcogno-
 scat. Neque præcognitio illa est in potestate vo-
 luntatis, alioquin ad volitionem illius prære-
 quiretur alia præcognitio, quæ etiam deberet ef-
 se in potestate voluntatis, & consequenter ite-
 rum per aliam præcognitionem, sicque in infini-
 tum. 2. Nemo peccat, quin possit vitare peccatū,
 ob hanc ipsam rationem, quia peccatum & quia
 malum est, sed ob eam rationem vitare non po-
 test, nisi præcognoscat esse peccatum, sive con-
 tra legem, & esse malum, ergo. *Conf.* nam si ego
 pecco, quamvis hîc & nunc non habeam ullam
 cognitionem legis prohibentis vel malitiæ obje-
 cti.

ſci, ergo pecco, quando mihi impoſſibile eſt vi-
 tare peccatum, nihil enim habeo, quo movear
 ad conatum reſiſtendi vel ad voluntatem omit-
 tendi peccatum, ergo homini juſtificato volenti &
 conanti ſecundum præſentes, quas habet, vires, ali-
 quod Dei præceptum eſt impoſſibile; de eſt quoque gra-
 tia, quã poſſibile ſiat, quæ eſt prop. 1. Jansenii, da-
 mnata: Et quæ ad hæc reſpondet Eliz. in doct.
 mor. l. 5. q. 12. §. 2., planè non ſatisfaciunt. 3. Si
 non prærequireretur cognitio legis & malitiæ
 objectivæ, ignorantia invincibilis non excuſaret
 à peccato, ſed excuſat, uti n. 15. dictum eſt; Un-
 de à contrario ſic argumentor; ſecundum Ad-
 verſariis, ignorantia legis & malitiæ poteſt dici
 vincibilis & eſſe culpabilis, quamvis nulla adfue-
 rit cognitio legis vel malitiæ, ſed quando nulla
 adfuit cognitio legis vel malitiæ, ignorantia eſt
 invincibilis, ergo quando ignorantia eſt invin-
 cibilis, ignorantia poteſt dici vincibilis & eſſe cul-
 pabilis, quod aperte repugnat. Conf. nam Adver-
 ſarii, uti fatetur Eliz. §. 9., non poſſunt offende-
 re, quid plus adſit, quando talis ignorantia eſt
 vincibilis, quàm quando eſt invincibilis, ſi ad
 vincibilem nulla prærequiratur cognitio: quam-
 vis enim dicant nobis dari à Deo ſatis multos
 impulſus bonos & à conſcientia remorſus, ta-
 men non dantur nec ſervire poſſunt ad vitan-
 dum hoc peccatum, niſi à nobis aliquo modo
 cognoscatur hæc malitia vitanda. Videri poteſt
 Terſt. à n. 15.

- 17 *Obijciunt.* 1. Multi peccarunt non advertentes
 malitiam, ſic enim dicitur Sap. 14. v. 16. *Conva-
 leſcente iniqua conſuetudine hic error tanquam lex cu-
 ſtoditus eſt: Prop. 14. v. 12. Eſt via, quæ videtur ho-
 mini*

mini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem. Danielis 13. v. 9. Senes everterunt sensum suum & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum justorum. Joan. 16. v. 2. Venit hora, ut omnis, qui interfecit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Paulus Act. 26. v. 9., existimaveram me adversus nomen JESU Nazareni debere multa contraria agere. Qui nesciens peccavit, inquit S. Aug. retract. l. 1. c. 15., quia voluit, fecit, etiamsi, non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit; ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti non voluntate peccati, quod tamen factum fuit, hoc enim factum est, quod fieri non debuit. Item Epist. 47. Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, & fecerit, hoc putando utique peccat. S. Bern. Epist. 77. ad Hug. de S. Vict. ait, si peccatum ignorantie nullum est, non ergo peccavit Saulus, qui persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate &c. Addit, sed & frustra salvator in Cruce pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescientibus, ipso teste, quid facerent, & ita nequaquam peccantibus, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent &c. Subdit, nunquid non ex his satis apparet, in quantis jaceat ignorantie tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam? R. n. aff. In adductis locis sermo est de errore vel ignorantia vincibili; item de conscientia vincibiliter erronea, quæ à peccato non excusant, sed prærequirunt vel adjunctam habent aliquam cognitionem legis & malitiz. Vide dicta l. 1. n. 744. & dicenda hic à n. 222.

Inst. Zelus Sauli probat, quòd peccavit cum omnimoda ignorantia actuali, sive sine remorsu

su & scrupulo , quando persequeretur Ecclesi-
am, ita Eliz. q. 11. §. 9. R. n. aff., nam Zelus il-
le erat cum passione & pertinacia conjunctus ,
qualem etiam sæpe habent hæretici formales ,
aut homines invidi persequentes hostes suos ;
neque ignorare poterat Saulus signa credibilita-
tis pro Christo , de quibus erant publici sermo-
nes.

18. *Obji. 1.* Synodus Palæstina hunc Pelagii &
Celestii errorem damnavit , Oblivio & ignorantia
non subjacent peccato , quoniam non eveniunt secun-
dum voluntatem sed secundum necessitatem. R. Solu-
tionem datam esse l. 1 n. 737.

19. *Obji. 3.* S. Anselm. super illud ad Rom. 1.
Propter quod tradidit illos, ait, Qui igitur cognoscunt
Deum , non sicut Deum glorificaverunt , ex eo pecca-
to & causa peccati ad hoc quoque perducti sunt , ut ad
cultum serpentium & volucrum raperentur , sed qui
per hanc cecitatem usque ad immunditiam carnis &
contumelias ceciderunt , ipsa infidelitatis eorum cæci-
tas precedenti intellectui & peccatum est & pœna pec-
cati , prioris namque peccati merito subsequentium
peccatorum fovea legitur , ut qui malum sciens perpe-
trat , deinceps justè in aliis nesciens cadat. Et infra,
Sicut ex sua culpa hoc putaverunt , sic ex eadem culpa
factum est , quod tradidit illos Deus in reprobum sen-
sum , ut putarent omnia reprobanda esse facienda , &
cum jam turpia operarentur , nescirent se malum ope-
rari. S. Isid. apud Eliz. §. 7. ait, ignorantia , quid sit
dignum culpâ , non sentit ; ignorantia , nec quando de-
linquit , cognoscit , hinc Augustinus dicebat , eò insana-
bilius peccabam , quò me peccare nesciebam R. S. An-
selm. per Tò tradidit , significat Deum in pœnam sub-
traxisse gratias majores , & permisisse labi in er-
rores,

rores, ita ut postea vincibiliter errantes aut nescientes, gravius laberentur. S. Isid. & S. Aug. loquuntur de ignorantia culpabili, ex qua pergens peccare redditur ab assuetis quasi insensibilis, nec efficaciter cogitat de malis, quæ peccando sibi accersit.

Obji. 4. S. Th. quod l. 8. a. 13. ait, Illud, quod 20.
agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur
per hoc, quod est secundum conscientiam: Et 1. 2. q. 19.
a. 6. ad 2. Voluntas concordans rationi humanæ non
semper est recta, nec semper est concordans rationi eter-
næ: Rationem dat ad 1. Quia ad hoc, ut dicatur ma-
lum id, in quod fertur voluntas, sufficit, sive quod secun-
dum suam naturam sit malum, sive quod apprehenda-
tur ut malum, sed ad hoc, quod sit bonum, requiritur,
quod utroque modo sit bonum. R. Quod est contra
legem, semper est materialiter malum, ne tamen
sit formaliter malum, excusatur per conscien-
tiam invincibiliter erroneam: similiter quod se-
cundum suam naturam est malum, semper est
materialiter malum, quamvis non apprehenda-
tur, sed non ideo refunditur formalis malitia in
actum, alioquin ignorantia vel error invincibi-
lis non excusaret. Vide dicta l. 1. n. 740.

Obji. 5. Si ad peccatum requiritur adverten- 21.
tia malitiæ, ergo quanto peccator est magis
corruptus, vel excecatus, vel suis passionibus
abreptus, tanto minus peccat, quia minus ad-
vertit malitiam. R. Tanto minus peccat, simpli-
citer, v. secundum quid, aut illa speciali mali-
tiâ, quam habet objectum secundum se, c. Cor-
rupti, excecati, passionati communiter habent
actus intensiores; item adjunctum quendam
contemptum Dei aut legis, & hinc aggravatur
culpa;

culpa; deinde cum inadvertentia malitiae in illis sit vincibilis & culpabilis, simpliciter non excusat; & quoad excucatos, hi directe excludunt inspirationes divinas, ac positive resistunt Spiritui Sancto cum duritia cordis, & hinc quoque sunt minus excusabiles: in quantum tamen illa inadvertentia minuit libertatem, in tantum secundum quid minuit culpam. Quod si supponas adesse absolutam inadvertentiam, ita ut nullo modo cogitetur de malitia huius objecti, quamvis ignorantia vel incogitatio sit culpabilis, opus ex ea sequens non habebit malitiam specialem, nisi precise illius negligentiae vel neglectus sciendi & advertendi, nec erit imputabile ratione sui, sed tantum ratione causae, v. g. si quis hic & nunc absolute, attamen vincibiliter ignoret malitiam mendacii, peccat quidem mentiando, non tamen contrahit malitiam specialem mendacii, sed tantum negligentiae vel neglectus in cognoscenda vel advertenda illa malitia, ignorantia enim absoluta, sive sit vincibilis sive invincibilis, facit aequaliter non cognosci malitiam, ergo etiam non contrahi, cum non sit volibilis, adeoque nec contrahibilis per voluntatem, nisi cognita sit per intellectum: fatendum tamen est corruptos, excucatos & passionatos, ordinarie saltem, retinere cognitionem etiam specialem malitiae sufficientem ad mortale. Videri potest *Teril. de consc. q. 17. à n. 32.*

Inst. 1. Est peccatum ejusdem speciei, sive quis sciens, sive ex ignorantia vincibili mentiatur, sed si mentiatur sciens, contrahit malitiam specialem mendacii, ergo etiam si mentiatur ex ignorantia vincibili. *32.* Est ejusdem speciei peccatum,

eatum; nulla supposita cognitione malitiæ mendacii, n, supposita aliquâ tali cognitione, c; Et confirmantur hæc ex communi doctrina de conscientia, nam supposito, quod quis aliquid faciat cogitans esse quidem graviter malum, sed in genere tantum, ita ut nullo modo cognoscat, an sit malum hujus an illius speciei, quamvis peccet mortaliter, tamen non contrahit specialem malitiam alicujus determinatæ speciei, non enim est ratio, cur potius contraheret hujus quam illius speciei, cum æqualiter de omnibus non cogitet, contraheret tamen malitiam quasi communem omnibus malitiis, quia procedit cum aliqua comparatione animi & cum æquali periculo ad omnes, quæ hoc tantum sensu dici potest specialis, quod sit specie distincta à malitiis singularium specierum, quarum tamen specialem malitiam non habet, unde in confessione explicari debet hoc vel simili modo, feci aliquid cum apprehensione, quod in genere peccarem graviter. Dixi, si supponas, & ex supposito, quod nullo modo cognoscat malitiam specialem, nam ordinariè sufficienter cognoscitur malitia intrinseca illi objecto, circa quod quis occupatur. Vide dicta l. 1. n. 77. & dicenda hinc n. 228.

Inst. 2. Conscientia etiam vincibiliter errans obligat, secundum dicta l. 1. n. 43., sed si mentiens ex ignorantia vincibili haberet cognitionem aliquam malitiæ mendacii, non teneretur mentiri, sed posset suspendere actum ad magis examinandum, ergo. *Conf.* nam secundum omnes, conscientia alia est recta, alia erronea, alia dubia, alia scrupulosa; ergo erronea, nec est dubia;

bia, nec scrupulosa, ergo cum conscientia erronea nec est dubium nec scrupulus, ergo nec cognitio ulla malitiæ. Si dicas esse, saltem apprehensiones malitiæ, *Contrà*, cum his operari non est peccatum, quando enim credimus Trinitatem, sunt apprehensiones contrariæ, quæ nec impediunt fidem nec sunt peccatum, ita *Eliz.* §. 1. & 2. R. Si haberet aliquam cognitionem malitiæ mendacii, quæ sufficeret ad deponendam priorē conscientiam, quæ dicitur esse mentiendum, non teneretur mentiri, e, si haberet cognitionem ad hoc non sufficientem, n. min. & conseq. *Ad Conf.* Ergo cum conscientia erronea nec est dubium nec scrupulus de se sufficiens ad conscientiam erroneam deponendam, e, de se ad hoc insufficientis, attamen sufficiens ad contrahendam malitiā ob antecedentem errorem vincibilem, n. istam seq. & ultimam.

12. *Obji. 6.* Ignorantia & error contra fidem, item actus externi, v. g. adulterii, sunt in se formaliter peccata, quamvis nulla adsit cognitio malitiæ eorum, quia puniuntur à Deo, nihil autem punitur, nisi in se sit formaliter peccatum, ergo. Ita *Eliz.* susè q. 3. §. 3. item q. 4. & q. 7. §. 1. & 2. item q. 13. §. R. n. aff. secundum dicendum 64., puniuntur autem, non ratione sui, sed ratione actus interni, à quo causantur vel impediuntur.

13. *Obji. 7.* Sacerdos peccat peccato Sacrilegii, si desideret fornicari, quamvis expressè non cogitet se esse Sacerdotem, ergo inadvertentiā non excusat. R. n. conseq., quamvis enim id expressè non cogitet, attamen sufficienter & quasi experimentaliter atque exercitè id semper dicitur.

se scit, quia scit, qualis sit, saltem obscure & implicitè, cognoscit enim se esse & non alium, qui talia agit, ignorare autem non potest se esse Sacerdotem, & ideo magis quasi horret illa peccata ac magis timet, quia est Sacerdos, ergo non habet ignorantiam invincibilem sui status nec inadvertentiam sufficientem ad excusandum à peccato. Quòd si supponas eum nullam omnino cognitionem habere sui status, nego contrahi specialem malitiam sacrilegii.

Obji. 8. Quando peccatum consequens est 24.
 poena peccati antecedentis, peccatur per peccatum consequens, licet ab hoc absit formalis libertas, ergo etiam licet absit actualis cognitio. *Probat. antec.*, nam *S. Th. 1. 2. q. 19. a. 6. ad 3.* docet posse aliquem ex suppositione erroris voluntarii esse necessitatum ad peccandum: Idem docent *S. Bonav.*, *Gabr.* & alii, & Ratio est, quia cum suppositio & necessitas illa sit sequens ex voluntate ipsa, non obest libertati actuum ex ea sequentium. *Conf.* nam ideo interna voluntas adulterii est mala, quia externum adulterium est malum, & non contrà, ergo malè dicitur solos actus voluntatis esse propriè peccata, ita *Eliz. q. 12. §. 4. B. n. antec.*, ejus prob. dist., *S. Th.* docet posse aliquem esse necessitatum ad peccandum, ita ut formaliter peccet per hoc, quod necessariò fit, n. ita ut formaliter peccet per solam illius necessitatis causam, à qua actus necessarius consequens, tantùm extrinsecè & denominativè dicatur peccatum, c; quidquid enim sine propria & formali libertate sequitur, non est in se formaliter peccatum, sed ad summum denominativè & in causa, uti sæpe dictum est. *Ad*

B 1

Conf. 2

Conf., distinguo, ideo voluntas adulterii est mala, quia extrinsecum adulterium est malum objective, c, quia est malum formaliter, n. ant. & conseq.

25. Q. 6. An cognitio legis divinae, vel malitia pro Deo displicentis ita praequiratur ad peccatum, ut daretur ignorantia invincibilis Dei, haec excusaret peccato formali contra Deum. R. Affirmative: ita communissime Auctores cum S. Th. 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5., quod in Cap. 7. ad Rom. lect. 2. iterum innuit his verbis: Dicendum est, quod sine lege poterat quidem peccatum cognosci, secundum quod habet rationem inhonesti, id est, contra rationem existens non autem secundum quod importat offensam Dei. Idem tenent S. Bonav. Alb. M. Alens. Bellov. Ric. Alisiod. cum Cardin. de Lugo de Incarn. d. 5. & n. 74. Item Cardin. Palav. l. 7. c. 10. Remanente Deo penitus ignoto . . . non cognoscitur ulla obligatio praeferendi bonum alienum bono proprio, aut praeferendi bonum proprium majus bono proprio minori, ex quarum obligationum violatione oritur inhonestas. Cardin. Aguirre T. 1, tr. 1. d. 5. s. 5. Impossibile est peccatum grave seu lethale, quod non sit offensam Dei, nequit autem esse offensam Dei invincibiliter ignorati, quis enim offendere dicatur, quem prorsus ignorat? Cardin. Sfondratus in nodo praedest., editionis Romae pag. 152., Colonienfis, 297. Cum peccatum sit essentialiter offensam & injuria Dei, sublata Dei cognitione necessario sequitur nec injuriam nec peccatum in aeternam poenam esse. Herin x de peccat. d. 5. q. 1. n. 9. Admissio casu talis ignorantiae (qui rarus aut brevis aut nullus est) admitti posset ab futuram a peccati ejusmodi strictè offensam formalem Dei. Mastrius 2. d. 6. de pecc. a. 3. n. 93. In eo casu (ignorantia

invin

invincibilis Dei) omnis actus esset indifferens & ut
 talis apprehenderetur à ratione, ideoque in genere mo-
 ris nullum esset peccatum. Naverrete T. 2. controv.
 Chinesf. tr. 3. contr. 15. pag. 180. n. 7. Sentis
 admiffâ ignorantia Dei invincibili, qui est prima lex &
 primus legislator, nullum prorsus committi ab eo pec-
 catum, qui ejusmodi laborat ignorantia, quia in isto
 casu neque est averfio à Deo, neque ad creaturam con-
 verfio, (intellige imputabilis,) licet opus materia-
 liter ipfi legi repugnet, & in hoc mihi quidem, ut vide-
 tur, consonat M. F. Greg. Martinez 1. 2. q. 17. a. 6.
 concl. 3. Ferre de Deo T. 1. tr. 2. q. 1. §. 10. n.
 262. Peccatum cum ignorantia invincibili veri Dei &
 inculpabili, non erit offensiva veri Dei, neque enim offen-
 di potest is, qui invincibiliter ignoratur, neque homi-
 nem à vero Deo avertet. Gonet de Deo d. 1. a. 3. Si
 homo invincibiliter ignoraret Deum, nullum ejus pec-
 catum esset mortale. . . . malitia peccati mortalis pe-
 titur ex injuria Dei, sed Deus non potest injuriâ affici,
 nisi cognoscatur, ergo. Similia habet Contensonus de
 act. hum. Curiel 1. 2. q. 71. a. 6. dub. 3. ad quæ-
 stionem hanc, si quando contingeret aliquem scire,
 v. g. furtum esse contra rectam rationem, & ignorare
 invincibiliter esse contra Deum aut ejus voluntatem vel
 legem, quia ignorat invincibiliter Deum esse aut offen-
 di illo actu, ? Respondet, non intelligo, quâ ratione
 possit aliquis violare legem, quam ignorat invincibili-
 ter, cum ita se habeat talis lex respectu suæ voluntatis,
 ac si non esset. . . . Idem plane habet Zumel 1. 2. q.
 71. a. 6. pag. 176. Bonæ-spei de incarn. d. 1. dub. 5.
 R. 3. Peccatum ab eo, qui Deum invincibiliter ignorat,
 commissum, non esset formaliter offensiva Dei defectu
 advertentiæ & voluntarii circa Deum. N. 148. dicit
 atheum recenter ad fidem conversum pruden-

ter interrogandum, an cognoverit suum scelus esse Dei offensam. Idem tenent alii innumeri, ita ut Lugo n. 73. dicat oppositum esse auctoritate destitutum, nec nisi duos aut tres reperiri, qui defendant.

26. Rationes jam ab AA. insinuatæ sunt, nam 1. si lex invincibiliter ignoretur, non peccatur contra legem, uti certum est ex dictis l. 1. à n. 272. ergo similiter si Deus invincibiliter ignoretur, non peccatur contra Deum. 2. Sine cognitione Dei non potest esse inobediencia contra Deum, nec contemptus Dei, quæ prædicata includuntur in omni peccato formali contra Deum.

Respondent, virtualiter & interpretativè ag contra Deum, quia agitur contra rectam rationem regulatam à lege æterna, quæ est Deus. *Contra* est, si omnino ignoretur Deus, nulla est cognitio illius regulationis æternæ, aut connexionis, quam recta ratio habeat cum illa lege æterna, ergo non est, nequidem virtualis averse formalis à lege æterna: sed nec interpretativa, uti constat ex S. Th. relato n. 16. & ratio est, qui operans posset sic esse comparatus, ut nollet hoc facere, si nosset legem æternam id prohibentem, ergo. *Conf.* nam qui nollet potionem de se quidem utilem ad sanitatem, sed quam invincibiliter putaret non esse utilem, non posset dici virtualiter aut interpretativè nolle sanitatem, ergo similiter hinc.

Alia, quæ opponi possent, intelligentur e dicendis de peccato Philosophico à n. 49. Quæ nam autem dicantur peccata ignorantie aut inadvertentie, dicetur n. 222. & 224.

Q. 7. Per quid peccatum internum dicatur comple- 27.
vi in ratione peccati externi.

R. §. 1. Hoc, quod complet peccatum internum in ratione externi, debet dependere ab actu interno actualiter existente, quia quod externe complet, hoc sumptum cum peccato interno est peccatum actuale, atqui nihil potest dici vel denominari peccatum actuale, nisi dependeat ab actu interno actualiter existente, uti probabitur n. 33. Consequenter dicendum est, quod voluntas occidendi compleatur per transfusionem, voluntas comburendi domum per applicationem ignis, voluntas se inebriandi per potationem, voluntas turpiloqui per locutionem turpem, & ita de ceteris; mors autem, consumptio domus, privatio rationis, turpes motus, qui sequuntur ad ista peccata, nec complent nec constituunt illa, sed sunt effectus ad ista consequentes.

§. 2. Peccatum internum non completur in ratione peccati externi per ullos actus vel omissiones necessarias, uti declarabitur eodem n. 33., hinc volitio occidendi non completur per lationem, quam sagitta emissa infligit corpori, sed per ejaculationem sagittæ, quæ est causa lationis; item volitio omittendi Horas non completur per omissionem Horarum sequentem post abjectum Breviarium, sed per abjectionem Breviarii, aut per omissionem tum positam, quando adhuc erat potestas orandi: similiter si quis sciens horam octavam esse unicam Missam, & horam septimam volens omittere, indormiscat usque ad nonam, hoc peccatum omissionis non completur per omissionem, quæ horam octavam contingit

tempore somni, sed per actualem compositionem ad somnum, quæ est causa illius omissionis, ita *Amic. d. 12. à n. 47.*

29. *Objt.* Tum completur peccatum occisionis, quando jaculans reipsa occidit, sed non occidit, nisi alter occidatur, alter autem non occiditur, nisi lædatur & moriatur, ergo ante læsionem & mortem non completur peccatum occisionis. Similiter si ille, qui voluit dormiendo omittere Missam, expergisceretur hora octavâ, & mutata voluntate audiret Missam, non posset dici omisisse Missam, ergo sublata hac solâ omissione peccatum omissionis non est completum: & hæc videtur esse expressa mens *S. Th. 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3.*, ubi dicit, *Si quis ob ebrietatem omiserit surgere ad Matutinas, hoc peccatum imputari ad culpam, non quando se inebriavit, vel dedit causam isti omissioni, sed quando reipsa dormit, eo tempore, quo deberet esse in Matutinis. R. cum Compt. d. 102. f. 7. & Dicast. de Pœnit. d. 9. n. 39. dist. antec.*, uterque ille non posset dici occidisse vel omisisse Missam, moraliter & in sensu Theologico, id est, posuisse causam efficacem occisionis & omissionis, ideoque totam illius malitiam contraxisse, n, non posset dici occidisse & omisisse, physicè & in sensu vulgari, c, & hoc tantum est, quod vult *S. Th.*, nempe non omisisse in communi & vulgari modo loquendi; nos autem assignamus, per quid moraliter, Theologicè, seu in ratione peccati externi completur talis occisio vel omisio, & quando dicatur incurri tota ejus malitia, dicimusque tum esse, quando liberè fit occisio vel omisio, aut quando liberè ponitur causa mortis vel omissionis alterius postea sine libertate secutura.

Inst.

Inst. Qui habuit voluntatem audiendi Missam, si reipsa non audit, non potest dici nequidem moraliter audisse, ergo nec dicitur moraliter omisisse, si reipsa non omisit. R. Si habuit voluntatem efficacem & post adhibita media audire non potuit, rectè dicitur audisse moraliter, quantum sufficit ad hoc, ut dicatur non peccasse sed satisfacisse præcepto, quantum hinc & nunc tenebatur, ita *Compt. s. 8. n. 4.*

Alia, quæ hinc opponi possent, solventur ad questionem sequentem. An autem illa quæ fuerunt causa peccati, vel se habuerunt concomitantè ad peccatum, sint peccata, & in Confessione addi debeant, dicitur l. 6., p. 2. à num.

943.

Q. 8. An effectus mali ex peccato sequentes dicendi sint esse peccata.

R. S. 1. Probabilius videtur effectus malos ex peccato sequentes non esse dicendos peccata, si nullo modo fuerint prævisi, ita *Vasq. Less. Arr. Baldel. Dicast. Tann. d. 4. q. 3. n. 55. Gob. in Quin. t. 5. c. 9. n. 24.* alique contra multos antiquos & recentiores apud *Tann. n. 50.* Ratio est, quia si effectus non est prævisus, nequidem indirectè est voluntarius, ergo nec est peccatum: hinc si vulnerasti Titium, nullo modo prævidens mortem; si per diem turpia locutus es, nullo modo prævidens pollutionem nocturnam: si plene te inebriasti, nullo modo prævidens blasphemias, quamvis hæc omnia sequantur, nequidem denominativè sunt peccata.

Obji. 1. S. Th. 1. 2. q. 20. a. 5. O. & q. 73. a. 8. expressè dicit effectum malum aut nocumentum, quod per se & i. plurimum sequitur ex

B 5

causa

causa mala, addere malitiam, quamvis non fuerit ejus prævisio: ratio autem est, quia cum causa sit per se & communiter connexa cum effectu illo, est sufficienter volitus in causa. *Re. Tann. n. 47.* putat *S. Th.* tantum velle, quod accedat malitia objectiva, quia illud, quod ita per se sequitur, reipsa est objective malum: Si autem quis putet *S. Th.* loqui etiam de malitia formali, explicari debet de casu, quo culpabiliter exclusa est expressior cogitatio de effectu secuturo; & ita communiter est, tum enim homines per experientiam suam norunt talia sequi, & nihilominus liberè ponunt causas, non curantes, quid inde sequatur, animo ita comparati, ut adhuc ponerent, quamvis expressius de illis secuturis cogitarent.

Inst. Effectus, qui per se & ut plurimum sequitur, potuit & debuit prævideri, ergo semper est culpa non fuisse prævisum. *Re. Sæpe* ita esse, sed si nec suspicio vel scrupulus de hoc incidit, nego in illis circumstantiis potuisse aut debuisse prævideri, quia prima cogitatio de re aliqua non est in nostra potestate, uti optimè *Aristoteles* apud *Ovied. 1. 2. tr. 4. contr. 1. p. 4.*, & diximus n. 16, ergo si nulla incidit cogitatio de obligatione attendendi vel cavendi, malitia non contrahetur, neque hic sufficit, quod physicè potuerit aut debuerit attendi, uti rectè docent *S. Bonav. S. Anton. Alb. M. Alens. Cajet. Suar. Vasq. Laym. Lug. Reding. Steph. Gob. n. 39. & 83. Ovied. supra, J. Sanch. d. 10.*, ubi pro hac sententia, præter jam relatam, citat alios 20. Auctores.

32. *Objt. 2.* Quod fit ex ignorantia culpabili est peccatum, sed pollutio secuta ex turpiloquio, quamvis

quamvis prævifa non fit, fit ex ignorantia, uti patet, & illa ignorantia est culpabilis, cum sit peccatum turpiloquii, ex quo illa supponitur sequi, ergo Ita *Gonet* de pecc. d. 3. n. 141. *Dist. min.*, & illa ignorantia est culpabilis, in se, c, respectu effectus secuturi, n, ut enim respectu effectus dici posset culpabilis, debuisset connexio causæ cum effectu fuisse aliquo modo cognita. Vide *Ovied.* supra.

§. 2. Nullus effectus ideo potest dici propriè peccatum, quia sequitur ex peccato, quamvis in peccato velut causa fuerit prævifus vel etiam intentus, ita *Bonac.* de Leg. d. 2. q. 4. p. 4. n. 8. *Lugo* de pœnit. d. 16. à n. 440. *Amic.* de gratia d. 28. l. 4. à n. 71. *Dicast.* de pœnit. d. 9. à n. 19. *Herincos* hic d. 5. n. 72. & alii, contra *Caj. Sor. Tann.* d. 4. q. 4. n. 33. *Gonet* de pœdest. d. 5. a. 5. & alios. Probat, nam imprimis si voluntas tum sit retractata, quando effectus sequitur, patet hunc non posse dici peccatum, alioquin de facto peccaret Adamus, vel saltem nos peccaremus, quoties orientur in nobis pravi motus concupiscentiæ, sicut enim effectus mali, consequentes ex peccato Adami, quod moraliter fuit nostrum; imò adhuc posset peccare actu beatus, si enim Titius lethaliter vulnerasset Cajum, qui moreretur, postquam Titius de peccato suo contritus, esset mortuus, mors Caji esset peccatum respectu Titii, quod nemo dicet. Deinde quamvis voluntas non sit retractata, tamen non ideo dici potest peccatum, quod sequatur ex peccato, nam omne peccatum est actio libera completa internè vel externè, si internè, patet non compleri per effectum externum ex peccato secutum.

333

cutum, adeoque hunc non posse dici peccatum, sed purè effectum peccati; si externè, etiam non completur per effectum secutum ex peccato, sed immediatè per solam actionem externam, secundùm dicta à n. 27., cujus Ratio à priori hæc est, quia omne actuale peccatum debet esse saltem denominativè actu voluntarium & liberum, quando fit, sed effectus talis sequens ex peccato, nequidem denominativè est actu voluntarius & liber, quando fit, ergo. *Prob. min.*, talis effectus sæpe sequitur, quando desit actus internus voluntatis, v. g. mors sequitur, quando ille, qui læsit, postea dormit nec amplius cogitat de illa morte, sed talis effectus non potest cum denominari actu voluntarius & liber, ergo. *Prob. min.*, quod denominatur actu voluntarium & liberum, debet denominari actu liberè procedens à principio intrinseco cum cognitione finis, sic enim definitur voluntarium liberum: sed nihil potest ita denominari, si volitio interna libera non existat vel formaliter, vel saltem virtualiter in aliquo actu tenui, à quo procedat & imperetur ille effectus sequens, non enim potest dici procedere vel imperari ab actuali libertate, si hæc non existat actu, ergo. *Respondent*, posse moraliter procedere ab eo, quod non est actu, quia causa moralis potest actu causare, licèt actu non existat. *Contrà est*, licèt hoc possit causa moralis, quæ causat per virtutem intentionaliter existentem, uti est causa meritoria, quam satis est fuisse vel prævideri ut absolutè positam pro certo tempore, eò quòd tum sufficienter moyere possit ad dandum præmium, tamen id non sequit in illa causa morali, quæ causat informando

do potentiam & sic determinando ad influendum, uti hinc fit, hinc nec cognitio potest moraliter causare volitionem, nec actus imperans imperatum, nisi cognitio & actus imperans actu existant. Ratio autem ulterior, cur libertas non possit actualiter denominare actum externum, si non existat internus, hæc est, quia internus primario denominatur liber, & dependenter ab hoc denominatur externus secundario liber, ita ut tota libertas actus externi sit libertas actus interni, ergo si libertas non denominet actum internum liberum (quod non potest facere, si actus internus non existat) etiam non denominat actum externum actualiter liberum, sicuti si visio non denominet actu videntem, etiam non denominat actu visum, quia esse visum dicitur dependenter à vidente.

Obj. 1. Mors denominatur actu volita per volitionem præteritam, ergo etiam potest per illam denominari actu voluntaria. *R. n. conseq.*, quia esse actu volitum, est prædicatum commune temporis præsentis & præteriti, nam quod actu volo & quod aliquando actu volui, dicitur pro isto tempore actu volitum; è contrà actu voluntarium est prædicatum tantum de præsentis & quidem physico, ergo non habetur nisi à forma actu existente.

Inst. 1. Esse actu senem vel actu famulum sunt denominationes de præsentis, & tamen sunt ab annis vel conductione præterita, ergo & sic poterit mors denominari actu voluntaria à volitione præterita. *R. n. conseq.*, copula, *est*, sæpe mutat statum, ampliatur vel alienatur, unde ut sciri possit, an significet de præsentis aut requirat formam

34.

formam

formam actu existentem, attendi debet, non tam ad vocem ipsam, quam ad significationem & exigentiam prædicati, v.g. domus nunc est combusta, re ipsa non est de præsentis, nec quoad subjectum, quod est domus, nec quoad formam denominantem, quæ est combustio, quia facit hunc sensum, domus fuit & esse desit per combustionem, quæ combustio etiam non est, sed fuit: similiter illa, Cajus est senex, est de præsentis quoad subjectum, sed quoad formam est de præterito, quia facit hunc sensum, Cajus existit & multi ejus anni præterierunt: ista autem, Cajus est famulus, est de præsentis quoad subjectum, & si significet Cajum jam conductum, erit etiam quoad formam de præsentis, si autem significet manere conductum, importat formam sive conductionem physicè præteritam sed moraliter perseverantem: jam verò cum dico, mors est actu voluntaria, sensus debet esse, mors est actu dependens à volitione, à qua denominatur voluntaria, quod falsum est, si actu non existat volitio.

Inst. 2. Saltem si volitio mortis actu existat, & mors tum sequatur, denominabitur voluntaria, poteritque dici peccatum. *R. n. ass.*, nam mortum non fit dependenter à volitione, quia hæc absente adhuc æqualiter causaretur à læsione impacta: deinde saltem dici non potest peccatum, quia nequidem externè complet peccatum, secundum dicta n. 33.

Inst. 3. Mors secuta ex actu libero etiam præterito, dicitur effectus liber, ergo falsum est, quod liberum dicatur à libertate actu existente. *R.* Dicitur effectus liber objectivè, & liber formaliter

liter vel etiam denominativè, n, tantum enim dicitur fuisse objectum & esse effectum actus liberi: quod si aliquando vocetur effectus liber, est impropria locutio, uti etiam hæc, cœlum est objectum liberum amoris, mundus est effectus liber Dei, tantum enim significatur, quod cœlum sit objectum actus liberi, & quod mundus sit effectus actionis liberæ.

Inst. 4. Talis mors est mala, ergo est peccatum. *R.* Est mala in ratione objecti & in se, uti infernus & nocumentum proximi, c, est mala in ratione actus humani formaliter vel denominativè, n. ant. & conseq.

Obji. 2. Homicidium est peccatum, sed mors sequens constituit homicidium in esse homicidii, ergo etiam constituit peccatum in esse peccati. *Prob. min.* non habitâ solâ morte non est homicidium, alioquin, necdum secutâ morte, qui lethaliter vulnerasset, esset homicida, adeoque irregularis, quod nemo dicit. *R.* Homicidium, secundum omnia, quæ includit, tam ex parte agentis quàm patientis, sic est peccatum, n, secundum ea, quæ includit ex parte agentis, c; homicidium ex parte agentis dicit actionem illativam mortis, quæ ab ea essentialiter respicitur tanquam apta sequi, sed cum contingens sit, quod actu sequatur, & tamen eâ solâ non habitâ non fit homicidium, hinc mors est de essentia homicidii adæquatè sumpti, non ut peccatum est, præcisè, sed ut est forma denominans homicidam physicè talem, quamvis moraliter & Theologicè homicida sit, qui posuit actionem illativam mortis.

Inst. 1. Irregularitas ex delicto & excommunicatio

nicatio non incurruntur nisi propter peccatum, sed irregularitas & excommunicatio lata in homicidas incurruntur propter mortem secutam, ergo mors secuta est peccatum. *R. n. min.*, nam mors est tantum conditio prærequisita, quã posita Ecclesia voluit, ut tum prius contrahatur irregularitas vel excommunicatio, propter peccatum præteritum, quod fuit causa illius mortis.

Inst. 2. Qui se inebriat prævidens homicidium, incurrit talem poenam, sed non incurrit propter ebrietatem, huic enim non est annexa talis poena, ergo propter homicidium, ergo tale homicidium est voluntarium & peccaminosum. Item, nemo extra Matrimonium perdit virginitatem nisi per peccatum, uti habet *S. Th. 2. 2. q. 252. a. 3.*, sed puella se inebrians ut defloretur, deflorata perdit virginitatem, ergo defloratio in ebrietate admissa est peccatum. Item, nemo tenetur voto externo, nisi sit actus humanus & voluntarius, sed si quis vellet votare per verba, quæ intendit proferre in ebrietate, si in hac proferat, tenetur voto, uti docet *Suar. de Relig. T. 2. l. 1. c. 10.*, ergo verba in ebrietate prolata sunt humana, ergo actio sic prævisa vel intenta poterit esse humana & peccaminosa, ita *Gonet n. 141. R. Ad 1.* Si talis homo incurrit excommunicationem, est propter volitionem homicidii, homicidium autem secutum erit tantum conditio. *Ad 2.* Perdit per deflorationem, quæ fuit volita in causa. *Ad 3.* Si tenetur, est propter voluntatem antecedentem, quã voluit obligationem sub conditione prolatis secutura.

36. *Obi. 3.* Ebrietas plena est peccatum, sed quando plena ebrietas contingit, non est libertas, eodem

demenim instanti tollitur usus rationis ; ergo peccatum fit, etiamsi non sit actu libertas *Respondent* 1. *Compt.* f. 6. n. 7. & *Herincx* n. 74. ebrietatem ideo dici peccatum, quia proximè conjuncta fuit libertati, sed hoc tantùm dicitur in sensu vulgi; unde *R.* 2. n. maj., quam *Arr.* d. 45. n. 13. malè dicit admitti ab omnibus: si vis, distingue, si per ebrietatem intelligas ebrietatem causalem sive inebriationem & potationem, quæ ebrietatem inducit, illam esse peccatum; si intelligas ebrietatem formalem seu ipsam privationem rationis secutam ex illa potatione, n. maj.

Obji. 4. Æger, qui petivit absolvi & privatur rationis, si absolvatur, recipit gratiam: Christianus, qui cum desiderio Martyrii indormiit, si in odium fidei occidatur dormiens, meretur corollam Martyrii, ergo etiam poterit aliquis non habens usum rationis gratiam amittere & demereri ac peccare. Ita *Gonet* n. 142. & 152. *R.* Talis æger recipit gratiam vi Sacramenti, ad quod dispositus erat per antecedentem suum actum. Christianus non meretur Martyrium, nisi fortè ante somnum per actum formaliter liberum; accipit autem corollam vi realis Martyrii post actum illum secuti, *Amic.* d. 22. n. 46.

Obji. 5. Lectio Horarum sæpe fit ita distractè & inadvertenter, ut nulla adsit actualis libertas, & tamen censetur actio humana, quia incepta est cum libertate, quæ præteriiit, ergo etiam effectus ex antecedente libertate secutus poterit esse humanus & dici peccatum. Ita *Gonet* n. 142. *R.* n. ant., quia quamdiu continuantur actiones externæ, quæ spectant ad opus inceptum, manet intentio virtualis, quod inde colligitur, nam si

mens planè abstrahatur aliò, statim cessat actio exterior, nec aliquis potest prosequi opus inceptum, nisi resumat intentionem, ergo quamdiu non cessat actio exterior, signum est adhuc dirigi & imperari à priore intentione saltem virtualiter, id est, in actu tenui ac imperceptibili adhuc existente, ita *Vasq. Con. Compt. l. 8. n. 3.*

39. *Obji. 6.* Si omissio Missæ secuta in somno non fit peccatum, ergo licitum est optare, ut eveniat vel de ea gaudere, quia licitum est optare effectum peccati & de eo gaudere, adultera enim licitè optat partum & gaudet de filio nato; ita qui die Veneris comedit carnes, licitè optat nutritionem vel de ea gaudet. Ita *Gonet n. 143. n. seq.*, nam nocumentum causale proximi, vel everio domus alienæ per motum terræ, non est peccatum, imò nec effectus peccati, & tamen non est licitum illud optare proximo vel de eo gaudere; ratio autem est, quia quamvis talia non sint per modum actus humani, sunt tamen malitia in ratione objecti, habentque suam malitiam objectivam, si sint contra aliquod præceptum naturale vel positivum, ideoque illicitum est illam malitiam ferri per desiderium vel contentam placentiam, quia voluntas tum ferretur in hoc quod re ipsa prohibitum est & oppositum præcepto. Partus adulteræ supposito adulterio non licet præcepto opponitur, nec habet malitiam objectivam, hinc potest illum optare adultera contra corroboratio corporis è carnibus die Veneris sumptis habet malitiam objectivam, ut dicitur *n. 48.*, hinc non est licitum eam optare vel de ea gaudere. Vide etiam dicenda *nu. 90. & 91.*

Dixi n. 33. tales effectus non ideo posse dici 40.
peccata, quod ex peccato sequantur; nam ejus-
modi effectus externus potest aliunde esse pecca-
tum, si nempe sequatur, quando adhuc est status
libertatis, & compleat actionem internam ma-
lam in ratione peccati externi, sic homicidium
secutum ex ebrietate non plena, pollutio extra
somaum exturpiloquio, sunt utique peccata,
in quantum subsunt actuali libertati, & com-
pleat volitionem actualem occidendi aut se de-
lectandi venere.

Q. 9. An effectus mali ex peccato sequentes, sint 41.
saltem moraliter, vel ad culpam imputabiles.

R. §. 1. Si prævisti non fuerint, non sunt impu-
tabiles ad culpam, quia nullo modo sunt volun-
tarii, uti dictum est à n. 30. E contra si sint præ-
visi & intenti, hoc sensu sunt moraliter impu-
tabiles, quod culpabiliter sit posita causa, ex qua
re ipsa sequantur, & ideo in æstimatione pru-
dentium illi causæ attribuantur: si tamen volun-
tas sit retractata, aut si fuerint quidem prævisti,
attamen non fuerit potestas vel obligatio illos
impediendi, non est nunc culpa, quod sequan-
tur, & hoc sensu non erunt nunc moraliter im-
putabiles, sed tantum physicè. Vide dicta l. 1. à
n. 757.

§. 2. Effectus malus intentus vel prævistus ex 42.
causa illicitè posita, est suo modo æqualiter im-
putabilis, sive sequatur post, sive ante volunta-
tem retractatam, aut quando non est amplius
potestas illum impediendi, ita Arr. Lugo de peen.
d. 16. à n. 443. Dicast. de peen. d. 9. à n. 27. Rhod.
hic d. 1. q. 2. f. 2. §. 1. Herinx d. 5. n. 72. alique
contra Henric. Avers. & alios multos. Probat, 1.

C 2

effectum

effectum posse alicui imputari, est posse alicui attribui tanquam causæ liberæ, quod sequatur, sed siue causa sit retractata siue non, siue nunc sit siue non sit potestas impediendi, verum est, quod effectus sequatur ex illa causa, quæ poni non debuit, & tamen liberè posita est cum intentione vel prævisione talis effectus, adeoque attribui potest & in eam causam referri, quod sequatur, ergo. 2. Multi effectus & miseriæ, quas patimur, imò peccatum originale, quod contrahimus, imputatur peccato Adami, quamvis hoc peccatum sit retractatum, ne sit nunc in potestate Adami vel nostra hos effectus impedire, ergo idem est in aliis effectibus malis à causa mala sequentibus. 3. Si effectus malus non imputatur, quando causa est retractata, ergo qui Titium lethaliter vulneravit volens occidere, si statim post poenitentiam eum facti, & mors postea sequatur, non incurret irregularitatem, at qui incurrit, nec sum juvat retractatio, uti dicitur l. 7., quando de irregularitate, ergo. *Conf.* nam si mors sequatur post retractationem, qui vulneravit, punitur tanquam homicida, alioqui non ita puniendus, si mors non sequeretur, ergo mors illi imputatur. Ratio à priori est, quia illa retractatio aut succedens impossibilitas impediendi, neque facit, ut re ipsa liberè posita non sit illicita causa talis effectus intenti vel prævisi, neque facit, ut illa causa careat influxu in talem effectum, ergo nec impedit dependentiam à tali causa, ergo nec imputabilitatem.

43. *Obj.* Per retractationem tollitur ratio voluntarii à peccato præterito, posita enim retractatione non manet habitualiter, ergo nec effectus

ctus postea secutus erit voluntarius, ergo nullo modo imputabilis. R. 1. Si peccatum retractetur ab homine, sed à Deo necdum sit remissum, manet peccatum habituale in ratione offensæ & ad culpam ac pœnam imputabile, ergo saltem tum imputabitur effectus. R. 2. Per retractionem tollitur ratio voluntarii à peccato, quoad tempus secuturum, e, quoad tempus præteritum, n., id est, retractatio facit quidem, ut peccatum non amplius sit actu volitum, ideoque pro nunc dicitur non voluntarium, attamen retractatio non facit, ut pro præterito non fuerit voluntarium, jam verò effectus sequitur ex peccato ut præterito, & planè per accidens se habet retractatio, æqualiter enim sequitur, sive accedat retractatio sive non, & sive pro futuro maneat volitum sive non, quia effectus non respicit hanc continuationem sed causam liberè positam, cum inciperet peccatum, ergo retractatio nihil ad rem facit.

Inst. Si talis effectus adhuc imputetur, vel ergo ad culpam, vel ad pœnam; non ad culpam, uti n. 41. dictum est, quia non est nunc culpa, quod sequatur; nec ad pœnam, quia hæc antecedenter fuit debita, nec debetur nova, nisi accesserit nova culpa. R. Imputatur præteritæ culpæ, non quòd nunc sit aut dici possit culpa, sed quis referri debet in culpam præteritam veluti causam, eique attribui velut effectus, sicuti combustioni attribuitur damnum proximi, fomes peccati attribuitur peccato Adami, quamvis nec damnum illud, neque hic fomes sit peccatum vel culpa.

§. 3. Si causa talis effectus mali fuerit hic & 44.

C 3

nunc

nunc licita, & rationabilis causa adfuerit posendi illam, quamvis praevideatur effectus malus ex illa secuturus, hic non erit imputabilis ad culpam, dummodo non intendatur, nec sit periculum consensus in illum vel illius delectabilitatem, uti cum communi *Tann. d. 4. q. 8. n. 115.* Potestque videri *Busenb. relatus l. 3. p. 1. n. 920.* Item illa, quae ibidem addidimus à n. 922.

45. §. 4. Si cogitatio incidit de effectu malo forte secuturo ex causa male, sed adhibita fuit praecautio, qualem viri prudentes iudicant sufficientem esse ne sequatur vel ne imputetur, licet sequatur effectus, non imputabitur ad culpam, uti nec tum, si timor incidit, sed hunc correxit prudenter sibi persuadendo timorem esse inanem, uti rectè *Vasq. Tann. n. 63. Gob. n. 39. 3.* Si autem levis tantùm cogitatio occurrerit de periculo, vel per negligentiam venialem major de liberatio sit praetermissa, effectus sequens non potest nisi ad culpam venialem imputari. Quod si quis per experientiam sciat tales timores vel cogitationes incidentes ordinariè esse vanas, habet sufficientem causam contemnendi, licet forte per accidens aliquid mali ex operatione sequatur.

46. §. 5. Si causa effectus mortaliter mali fuerit tantùm venialis, quamvis hic effectus fuerit pravus, non posse nisi ad veniale imputari docent *Sanch. de Matr. l. 9. d. 45. n. 19. Less. Dicass. Gob. alique cum Diana p. 1. t. 7. R. 65. & Burgh. cent. 3. cas. 4.*, quamvis alii apud *Tann. à n. 111.* dissentiant, putentque imputandum etiam ad mortale, saltem si effectus malus sequatur ex causa veniali spectante ad eandem materiam,

cujus

ejus est effectus, uti si pollutio sequatur ex turpi joco venialiter tantum malo; sed ratio priorum est, quia talis effectus non est in se volutus nec in se liber vel moralis, sed tantum in causa, ergo non videtur habere majorem malitiam, quam sua causa.

An effectus mali sequentes ad peccatum sint confitendi, dicitur l. 6. p. 2. à nu. 943. Quomodo autem effectus ignorantie vel erroris vincibilis sint imputabiles, dictum est l. 1. à n. 755.

Q. 10. An illa, quae inadvertenter fiunt ex consuetudine peccaminosa, sint peccata. R. Non esse, uti satis constat ex dictis, cum hic & nunc non sint voluntaria. Tenet tamen communis sententia cum Lugo de Pœn. d. 16. n. 206. esse obligationem emendandi talem consuetudinem, ex qua sequuntur effectus de se mali & retinentes malitiam objectivam, quando fiunt, licet indeliberate sequantur: an autem confitendi sint, si talis consuetudo culpabiliter maneat, dicitur l. 6. p. 2. à n. 973.

Q. 11. Quanam, etiam indeliberate facta, censeantur retinere malitiam objectivam & quanam objecta censeantur intrinsece mala.

R. Ad 1. Illa retinent malitiam objectivam, quae hoc retinent, propter quod aliàs prohibentur, ita ut si ad illa accederet sola advertentia & libertas, hoc ipso essent formalia peccata: è contrà, si præter advertentiam vel libertatem etiam aliquid aliud ipsis desit ad illud esse, propter quod prohibentur, non retineat malitiam objectivam; v.g. homicidium manet violatio juris alieni, pollutio innaturalis manet damnosa pro-

li ac generi humano, eius carni die Veneri
 factus ab homine usum rationis habente est huius
 prohibitus & manet roboratio corporis, etiam
 fiant in ebrietate; & ipsamet ebrietas manet ce-
 meraria privatio rationis, quamvis inculpata
 fiat; hæc autem sunt rationes, ob quas illa omnia
 prohibentur, ergo etiam si fiant sine advertentia
 & libertate, retinent malitiam objectivam
 & sunt veluti materia peccati, ad quam non est
 licitum incitare aliquem, sed est obligatio vitandi
 vel emendandi causas per se & proximas illor-
 rum: è contrà verba hæretica, mendacia, perjura-
 ra, si proferantur in ebrietate vel somno, non
 retinent malitiam objectivam, sed sunt, ac si
 conscientie proferrentur, quia non habent hoc
 propter quod prohibentur, nam verba talia ne-
 quidem materialiter sunt hæretica, cum ad hæ-
 resin requiratur actualis cognitio objecti cre-
 dendi & error pertinax circa illud; similiter ad
 mendacium requiritur actualis cognitio falsi &
 assertio illius tanquam veri; ad perjuriam au-
 tem accedere debet advertentia ad interpositio-
 nem testimonii divini secundum dicta l. 3. p. 1.
 n. 172. , ergo ejusmodi verba prolata sine tali
 actuali cognitione non retinent malitiam obje-
 ctivam, adeoque, nisi fortè esset ratio scan-
 dalii, nulla est obligatio vitandi, v.g. ebrietatem
 ex hoc, quòd hæc sit causa proxima talium ver-
 borum. Addit J. Sanch. d. 21. n. 13. somnia im-
 pudica nullam habere malitiam objectivam,
 hinc comedentem calida, ut habeat somnia tur-
 pia, non peccare; sed contrà est, quia hoc ipso
 simul intendit motus venerosos, qui habent ma-
 litiam objectivam. Addunt multi, imprecatio-

nes & blasphemias, si fiant sine animo malevolendi proximo vel inhonorandi Deum, etiam non habere malitiam objectivam, hinc docet *Tann.* hic d. 4. q. 3. n. 143. non esse saltem mortale incitare stultum ad effrenda verba blasphema, non intendendo inhonorationem Dei, quia re ipsa non sunt blasphema; addit *Bernal de Sacram.* d. 17. n. 75., si amens tibi minetur mortem, nisi Christum abneget, te posse ore tenus abnegare, nam hoc non est Christum negare, cum non sit loqui, sed quoddam locutio non sit nisi ad rationis compotem: Sed *Delbene de Imm.* eccl. c. 13. d. 1. & *Lugo de Pœnit.* d. 16. n. 210. rectè notant, si hæc fiant ab habente usum rationis, retinere aliquam turpitudinem, & moraliter tribui causanti, nam habet advertentiam ad substantiam actûs, quæ est operatio mali, inhonoratio vel abnegatio Dsi, adeoque videtur esse materialis imprecatio, blasphemia vel abnegatio: Si autem sic proferens nequidem adverterit ad substantiam actûs, quia invincibiliter ignoravit talibus verbis significari ista, in hoc casu quamvis propriè non habeant objectivam vel materiale malitiam, tamen secundùm se adhuc videntur habere aliquam indecentiam, quia apud audientes ingenerant malum sensum; hinc dicit *Oviedo* hic *controv.* 7. n. 60. blasphemias in somno prolatas, aut quas aliquis edoceret psittacum, habere malitiam aliquam objectivam sive indecentiam, ideoque Deum non posse esse eorum causam. Videri potest *Gobat* in *Quin.* t. 5. c. 9. à n. 60. iterumque *oto* c. 19., ubi de hæc questione fusè discurret, & affert valde diversas sententias.

Re ad 2. Ad dignoscendum, an aliquod obiectum sit intrinsecè bonum aut malum, adeoque à n. iure naturæ licitum an illicitum, dant hâc regulam Lugo, Palav. Haun. & alii Recentiores, hic a. va. Rel. affe. circ. ide. bile. per. mi. der. iam. ten. tus. cor. pti. eret. tio. Ges. ne. du. vel. ne. tib. Re. da. vie. feu. rat. tal. qu. de. offe. consideremus, quid homines pro priori ad hanc Re. affe. circ. ide. bile. per. mi. der. iam. ten. tus. cor. pti. eret. tio. Ges. ne. du. vel. ne. tib. communiatem humanam, aut saltem pro statu quo incerti fuissent, an unquam futuri fuissent partes hujus communitatis humanæ, quid, inquam, tum voluissent, aut judicassent ad bonum commune hujus communitatis humanæ esse, vel liceret vel non liceret: quod enim propter bonum commune judicassent debere esse licitum hoc censetur intrinsecè bonum; quod judicassent non debere esse licitum, censetur intrinsecè malum. Si dicas, ad commune bonum fuisset melius, fieri, v. g. unum mendacium, quam si illo damnari totum mundum, ergo tale mendacium non erit intrinsecè malum. *Re.* Dato autem negando consequens, quamvis enim ad commune bonum melius fuisset fieri tale mendacium, tamen non fuisset melius licere, quia ex licentia mendacii in unico etiam casu, gravissimum malum imminebat generi humano, sed quod homines sibi persuasissent esse licitum mentiri, ubi mille bonum inde posset nasci, quod sibi quisque pro sua passione persuasisset esse hic & nunc, si que fuissent frequentata mendacia, atque fuissent licita, & eversum commercium humanum. Et ideo inferunt cit. Auctores, in aliquibus legibus naturæ nullam esse exceptionem, nempe in iis, in quibus si admitteretur aliqua exceptio, tota lex esset inutilis, propter circumstantias periculi, vel propter abusum ex privato cuiusque arbitrio, cujus rei exemplum dedi l. 3. p. 2.

à n. 910. in materia venerea, quod declarabitur hic à n. 98. Et aliud exemplum est, si liceret privatâ auctoritate occidere personam noxiam Reip., nam ex odio, invidia aliove simili pravo affectu facillimè conciperetur iudicium, jam esse circumstantiam, in qua hoc liceat. Atque etiam ideo humanæ leges obligant illos, quibus probabile est leges illas non esse utiles Reip., quia si quis per hoc privatum iudicium posset eximi, pluri- mi de legibus perversè præsumerent easque elu- derent; hinc melius fuit omnes ligari lege, et- iam tum, quando ex privata ratione posset præ- tendi exceptio. E contra tamen rectè notat Mau- vus de just. q. 150. aliquas leges naturales esse in cordibus nostris scriptas etiam cum suis exce- ptionibus, v. g. *Vota obligant, nisi remittantur; se- cretum non est revelandum, nisi noceat Reip. &c.* Ra- tio enim dicitur has exceptiones cadere in illas le- ges, neque ideo sequitur aliquid contra commu- ne bonum: quia tamen in aliquibus objectis sæpe dubium est, an commune bonum postulet hoc vel illud, hinc in multis disceptant Theologi, sit- ne hoc iure naturæ malum necne, aliis affirman- tibus, aliis negantibus.

Q. 12. Quid dicendum sit de peccato philosophico. 49.

R. De hoc orti sunt magni motus ratione cujus- dam thesæ ab uno è Societate JESU defensæ Di- vione, quæ sic habebat, *Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi; Theologicum verò & mor- tale est transgressio libera divinæ legis: Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amici- tiam*

tiam

tiam Dei, neque aeternâ poenâ dignum. Hanc propositionem damnavit 24. Aug. 1690. Alex. VIII. velut scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam & erroneam, de qua etiam sub excommunicatione Papæ reservata, ipso facto incurranda, prohibet tractare, nisi forsan impugando; ut itaque ex fundamento impugnari, & natura peccati philosophici intelligi possit, quædam addemus.

50. §. 1. Quamvis secludamus omnem cognitionem Dei, tamen adhuc posset homo moraliter bene vel malè agere, si nempe pro libertate sui arbitrii eligeret operari juxta vel contra prima principia rectæ rationis nobis indita à natura qualia sunt, bonum est faciendum, malum est fugiendum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; colendi sunt benefactores &c. Hæc enim nobis sunt evidentiissima, quamvis supponatur ignorantia vel incognitiam invincibilis de Deo: Ratio est, quia operans juxta vel contra illa principia merebitur laudem vel vituperium, quia dicitur agere juxta vel contra dignitatem naturæ suæ rationalis: Et hæc est mens S. Th & aliorum, quos retulimus n. 25. contra Palav. Mastrium, & paucos alios: faveatque damnatio facta ab Alex. VIII. hujus propositionis, *Revera peccat, qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu*: Si enim actus ille non sit peccatum, cum sit moralis, erit bonus, secundum dicta l. 1. n. 15. Et è contrà actus præcisè disconveniens naturæ rationali erit similiter malus.

Respondent 1. Disconvenientiam actus cum natura rationali fore tantum malum physicum, quale

quale etiam est disconvenientia magni calcei cum parvo pede. *Contra est* 1. Malum physicum potest à natura rationali, imò & à Deo directe intendi, non autem id, quod est disconveniens naturæ rationali quæ tali, sic enim nec à natura rationali, si operetur secundum dignitatem suam, nec à Deo intendi potest mendacium, iniustitia &c. ergo disconvenientia cum natura rationali quæ tali non est malum purè physicum.

2. Si disconvenientia illa foret malum tantum physicum, ergo interfectio Patris non esset in eo casu magis disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi quàm interfectio bovis.

Respondet Palav. concedendo seq., quia negatio Dei est absurdorum omnium absurdissimū, ergo non est mirum, quòd ex eo sequantur alia absurda. *Contra est* 1. quia hic non supponimus negationem Dei, sed tantum ignorantiam aut incogitantiam invincibilem de Deo, hanc autem supponere non est absurdissimum. 2. Quamvis etiam hoc supponere foret absurdum, tamen cum hoc etiam supponimus manere naturam rationalem: nec valent hæ consequentiæ, Deus ignoratur, vel non cogitatur de Deo, ergo non potest dari ulla regula rectæ rationis humanæ, ergo nihil est disconveniens rectæ rationi humanæ &c. quamvis enim supponas Deum desinere, tamen ratio nostra manebit recta, & regula, prout eam Deus fecit.

§. 2. Peccatum factum ex ignorantia Dei vincibili, id est, tali, quam operans posset & omnibus consideratis hic & nunc deberet tollere, habet malitiam formalem, quia hæc ignorantia non excusat, sed effectus ex ea secutus sufficienter

ter

ter est voluntarius & imputabilis ratione cau-
 hinc SS. PP. non excusarunt antiquos ethnicos
 & multò minus jam, per se loquendo, excusi
 possunt, quia sufficienter Deum, saltem confusi
 cognoscunt, imprimis ab extrinseco ex natura
 totius ordine, ex religione populorum, ar-
 fociis, sacrificiis, sermonibus parentum, in-
 stitutione majorum, imò ex rebus omnibus
 manibus, non à se sed ab alio se esse; deum
 etiam veluti ab intrinseco, ex innata omni
 Idea Numinis alicujus sive Supremi Principis
 gubernantis omnia; item ex remorsu conscien-
 tia, timore poenae, inquietudine animi, si qui
 commiserint contra rectam rationem: qui
 habitis sufficienter cognoscunt se teneri saltem
 inquirere in Deum; & hæc obligatio illis pro-
 ponitur, v. g. sub hac conditione, si Deus
 de quo mihi incidit cogitatio, ille vult, ut in-
 ram in se.

- ¶ 2. §. 3. An aliquando detur vel dari possit ig-
 rantia aut incogitantia invincibilis Dei, nihil
 tinet hic dicere; sunt, qui absolute negent, sunt
 qui affirmant, saltem ad breve tempus: ut
 tantum dicimus: si in aliquo daretur, & tunc
 homo aliquid ageret contra dictamen recte
 rationis, hunc ejus actum non habituram malitiam
 formalem Theologicam, uti satis constat ex
 dictis n. 25.; at tamen habituram malitiam
 aliquam moralem, in quantum esset discon-
 niens à natura rationali, ut etiam constat ex
 dictis n. 50., & hanc malitiam possumus vocare
 philosophicam, quia est contra rectam ratio-
 nem, quæ se regunt Philosophi: an autem tunc
 malitia etiam dici debeat peccatum, non potest

esse quæstio nisi de nomine; aliqui negant, quia non esset formaliter contra legem Dei, & consequenter dicunt, si Deus per impossibile mentiretur, non fore peccatum sed tantum malum morale; è contrà alii affirmant, putantes ad denominationem peccati satis esse, quod sit actus disconveniens cum aliqua regula objectiva morum, qualis etiam est natura rationalis vel recta ratio, quæ suo modo etiam dici potest lex, non quidem imperans sed indicans, quid agendum sit vel omittendum: & cum his nunc loquemur, ac cum communi talem actionem vocabimus peccatum philosophicum, prout illud definitivimus n. 11. & à S. Th. 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. significatur his verbis: dicendum, quod à Theologis consideratur peccatum, præcipue secundum quod est offensiva contra Deum; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.

Objicies. Si peccatum philosophicum non fit formalis offensiva Dei, ergo qui vellet solum peccatum philosophicum & non offensivam formalem Dei, non peccaret formaliter contra Deum, consequenter qui sic esset comparatus, ut vellet occidere patrem, si hoc non esset à Deo prohibitum, non peccaret formaliter contra Deum. R. 1. Si supponas conscientiam invincibiliter putantem ita separari posse malitias, transeat totum. R. 2. n. seq., quia Deus prohibuit etiam ejusmodi desideria conditionata, tum quia effectus ad peccatum aut saltem periculum consentiendi in malitiam Deo oppositam non aberit, tum maxime, quia talis conditio appositæ non removet malitiam objectivam, quæ satis scitur non posse non esse contra Deum, uti dicitur n. 55. 53.

159.

Inst. 1. Ponamus, quòd aliquis invincibiliter putet Deum non existere, & nihilominus habet hunc actum, volo occidere patrem, quod quidem scio esse disconveniens naturæ rationali certus tamen sum non esse contra ullum Deum quia certus sum nullum dari; si tamen daretur aliquis Deus, quamvis ille hoc prohiberet, adhuc occiderem patrem: talis homo etiam peccaret formaliter contra Deum, ergo cum ignorantia invincibili Dei, potest formaliter peccare contra Deum. *℞. Dist. consequ.*, ergo cum ignorantia invincibili & sine cognitione aliqua Dei potest peccari formaliter contra Deum, *n.*, cum ignorantia invincibili, cum aliqua tamen cognitione Dei, potest peccari formaliter contra Deum, subdistinguo, per se & ratione actus absoluti, *n.*, per accidens & ratione actus conditionati, *c.*, quamvis enim Deus invincibiliter putetur non existere, tamen quisque scit, quòd per illam opinionem suam non tollatur Deus, qui præter opinionem illam suam existat, talem actum conditionatum prohibuit, ac necessarium illi displicere debet talis comparatio animi, ergo cum Deus semper existat necessarium, non obstante illa opinione ipsius, semper peccat contra Deum: nihil tale est in illo, qui omnino invincibiliter nihil scit vel cogitat de Deo, neque habet ejusmodi malam comparationem animi.

Inst. 2. Non potest dici velle formaliter agere contra illum, quem invincibiliter putat non esse, sed invincibiliter putat Deum non esse, ergo *℞.* Non potest dici velle formaliter per actum absolutum agere contra eum, quem invincibiliter putat non esse, *c.*, per actum conditionatum, *n.*, & patet ex dictis. §. 4.

§. 4. Peccatum philosophicum est offensa materialis Dei, ut colligitur ex dictis n. 15., quia re ipsa dat Deo rationabile motivum displicentiae, sicuti è contrà qui bene facit ignorans aut nihil cogitans de Deo, re ipsa per hoc dat Deo motivum rationabilis complacentiae, uterque enim ponit à partè rei aliquid secundùm se Deo gratum vel ingratum. *Conf.* quia non solum hoc displicet Deo, quod fit formaliter contra Deum, sed quidquid est malum morale, quamvis fiat contra alium, sicuti alicui Parenti displicet, non tantùm hoc, quod filius facit contra ipsum Parentem, sed etiam quod facit contra alios: consequenter nullum datur aut dari potest malum morale, quod non sit offensa Dei saltem materialis.

§. 5. Moraliter loquendo, fieri non potest, ut homo, saltem qui aliquando Deum cognovit, committat peccatum habens solam malitiam philosophicam; est communis & probatur, 1. quia nemo peccat, quin sciat se peccare, ergo scit, vel se offendere Deum, vel se agere contra rectam rationem; si contra Deum, patet, quomodo peccet Theologicè; si contra rectam rationem, adhuc priùs vel saltem simul cognoscit, ad minimum tenuiter & remissè, se facere contra Deum, faciliùs enim, adeoque priùs excitantur species Dei, à quo participatur & in ordine ad quem solet concipi illa rectitudo rationis, sicuti, inquit *Lugo de Incarn. d. 5. s. 6. n. 103.*, non potes tibi primò imaginari Petrum, quin imagineris vestitum, quia non soles sensu percipere, nisi vestitum. 2. Quia omnis peccans sentit saltem in confuso se ligari, quominus agat omne, quod

ipsi libet, ergo cum facilius ei occurrat memo-
 ria Dei quam cognitio propriæ naturæ ratio-
 nis, semper ei occurrerit Deus, saltem confusè
 sub ratione ligantis libertatem ejus: consequen-
 ter in tali homine est actualis, quamvis for-
 non ita perceptibilis cogitatio de Deo, quales
 de regulis artis suæ habent cytharizantes, qui
 usu, & tamen re ipsa ex directione artis ludunt
 aut qualem habent peregrinantes Romam, qui
 nullum ponunt gressum, nisi ex intentione atti-
 gendi Romam, quamvis sæpe nesciant se habere
 re tales actus: unde quamvis sæpe eveniat, ut
 ciens aliquid nullo modo peccet, quia nullam
 advertit malitiam, uti si fiat in motu primò
 mo, vel quando abest omnis planè cogitatio
 malitia objecti, tamen non fit, ut quis advertat
 malitiam philosophicam, quin simul sufficien-
 ter advertat Theologicam: hinc etiam quamvis
 aliquando, maximè apud rudes, debeat Con-
 fessarius interrogare, an advertat ad malitiam
 sui actus, quando nimirum prudens est suspici-
 quod de ea non sciverit vel non cogitavit, tamen
 quando scitur pœnitentem advertisse ad malitiam
 am aliquam moralem, quod communiter pre-
 sumi debet, quando se de aliquo peccato accu-
 sat, non est opus interrogare, an advertat ad
 malitiam, quæ est contra Deum, hæc enim facili-
 lius & primò illi occurrerit; neque tum creden-
 dum est illi, inquit Lugo, si dicat se non ad-
 vertisse ad malitiam Theologicam. Atque ob simi-
 lem rationem diximus n. 23, si Sacerdos vel
 Religiosus confiteatur se, v. g. per desiderium
 peccasse contra castitatem, communiter non
 esse opus interrogare, an cogitavit de suo voto
 casti-

castitatis, peccans enim scit exercitè & exprimentaliter se esse eum, qui peccat, & quando scit se eum esse, etiam scit se Sacerdotem & Religiosum esse, cum soleat semper ut talem se cognoscere.

§. 6. Malitia philosophica, si daretur, posset esse quandoque gravis quandoque levis, quia si peccatum tale graviter adversetur naturæ rationali, censabitur grave; si leviter, leve: sic homicidium, etiam abstrahendo à lege æterna Dei, est aliquid in se graviter disconveniens naturæ rationali, cum notabiliter perturbet communitatem humanam, publicam quietem & concordiam; è contrà mendacium officiosum non est nisi leviter dissonans à natura rationali, quia dedecet quidem, attamen nihil infert graviter læsivum communis pacis vel boni publici, ergo abstrahendo à malitia Theologica, haberet peccatum philosophicum in se malitiam, quandoque gravem quandoque levem.

§. 7. Si peccatum purè philosophicum, quantumcumque grave committeretur, probabile est, quòd non mereretur pœnam æternam, sed tantùm aliquam temporalem, ita absolue S. Th. 2. 2. q. 10. a. 3. O., ubi ait, *Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione à Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale, id est, non esset ad mortem animæ, ergo nec ad damnationem æternam.* Sequuntur Gerson, Navarrete, Cuviel, Gonet, Herincx, Bonesp. locis relatis n. 25. Item Suar. hic d. 2. s. 1. Less. Arr. aliique plurimi, estque hæc sententia Lugoni de Incarn. d. 5. n. 73. vise ita communis, ut dixerit vix inveniri, qui oppositum doceant; Unde audiendus non est

Aversa hic q. 88. f. 1. dicens suam sententiam
 nostræ oppositam videri communem; multi-
 minas *Salas* t. 13. d. 16. f. 21., qui nostram sen-
 tentiam vocat improbabilem, parùm tutam, pe-
 riculosissimam in fide ac perniciosissimam, et
 patet has censuras esse exorbitantes: Ratio est
 quia peccatum philosophicum nullam in se ha-
 beret formalē malitiam, etiam secundum quod
 tantum, infinitam, nam converteret aut ave-
 teret à bono tantum finito, nempe à natura
 rationali & creato bono, quod tantum intende-
 posset; hinc eadem natura rationalis, si ad ipsa
 spectaret tale peccatum punire, pœnam non
 finitam in illud decerneret. Dixi, probabile est
 nam non nego oppositam sententiam etiam
 probabilem. Ex dictis,

Inferes. Si supponamus infidelem decedere
 solis peccatis philosophicis, cum propter haec
 non damnandum; sed nec futurum beatum
 quia propter originale careret gratiâ, ideoque
 post toleratam pœnam temporalem peccatis
 philosophicis proportionatam, futurum in
 statu, in quo sunt infantes sine baptismo in ori-
 ginali decedentes.

Objicies. Deus gratis evexit naturam rationa-
 lem ad finem supernaturalem, eâ conditione, ut
 vivat conformiter dictamini rationis veluti re-
 gulæ proximæ, ne aliter agendo turbet rerum
 ordinem &c., ergo si homo hunc violet, potest
 Deus illum perpetuo excludere à suo conspectu
 ergo punire pœnâ æternâ damni. R. n. ult. seq.
 quamvis enim Deus non esset illi daturus beati-
 tudinem, tamen illa privatio non haberet ra-
 tionem pœnæ ob peccatum philosophicum.

alio

alioquin poena infinita responderet culpæ finitæ, in quo esset impropertio; & cum illud peccatum non esset aversio à Deo, privatio Dei ei respondere non posset.

Inst. Ergo nec posset Deus tali homini infligere poenam temporalem, quia ad Deum non spectaret illa offensa. *R. n. seq.*, quis cum Deus sit auctor & custos naturæ rationalis, quod sit contra hanc, præjudicat Deo, hinc ad ipsum spectat pro ratione culpæ contra naturam rationalem commissæ, poenam talem infligere, qualem infligeret natura rationalis, si injuriam sibi factam posset vindicare, sicuti Princeps punire potest injuriam à subdito suo factam alteri, quamvis hæc non esset formalis injuria vel offensa ipsiusmet Principis.

§. 8. Propositio relata n. 49. justè damnata est, 58.
 1. quia non distinguit inter ignorantiam & advertentiam vincibilem aut invincibilem Dei, & de utraque æqualiter intelligi potest; est autem certum, quòd ignorantia vel incogitantia vincibilis de Deo nõ excuset à peccato contra Deum, uti num. 51. dictum est. 2. Quia absolute dicit peccatum grave philosophicum non esse offensam Dei, cum semper sit offensa Dei saltem materialis, secundum dicta n. 54., & moraliter loquendo etiam semper sit formalis, secundum dicta n. 55. Unde si propositio sic limitaretur, philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat *invincibiliter*, vel de Deo actu non cogitat *insulpabiliter*, nequidem tenuiter & remisse, est grave peccatum philosophicum, sed non est formalis offensa Dei, neque peccatum mortale *Theologicè*, dissolvens amicitiam Dei, neque

æternâ pœnâ dignum, si, inquam, sic limitatur, esset longè alia propositio, nec mereretur censuram, uti constat ex dictis.

59. §. 9. Propositio n. 49. relata non est divisibilis, sed complexiva, id est, secundùm se totam, quia est unica propositio indivisibiliter tendens in totam rem affirmatam veluti objectum adæquatum, quod non ita se habet, quamvis pars prior seorsim fieret vera, si seorsim affirmaret suum objectum, sicuti hæc propositio, *Deus potest cognosci ab hominibus, sed non potest nec debet amari*, quoad se totam est falsa & damnabilis, non tamen quoad singulas partes, nam pars prior, *Deus potest cognosci ab hominibus*, est vera, si seorsim affirmet suum objectum. Posthac per peccatum, intelligemus Theologum.

60. Q. 13. *Quis possit peccare.* R. §. 1. Peccare non possunt, 1. Deus, quia impeccabilitas est perfectio sine imperfectione, quæ necessariò convenit Deo: imò nec Deus potest esse causa peccati, quod nec potest determinare ad illud, nec cum intentione ut fiat, influere in illud, cum repugnet finito bono propriè velle malum, quamvis illud permittere possit ob certos fines. 2. Nec Christus, quia Deus est; nec ejus humanitas, quæ diu manet unita Verbo, tum quia perpetuâ divinatione gaudet, tum quia infinitè sancta est per Verbum unitum, cui repugnat, quidquid repugnat sanctitati. 3. Nec Beati in sensu compositionis visionis Dei, tum quia non habent cognitionem indifferentem circa Deum, in quo solam bonitatem & quidem infinitam cognoscunt, tum etiam quia necessariò semper amant Deum.

super omnia. 4. Nec creaturæ non cognoscitivæ aut irrationales, cum ad peccandum requiratur cognitio malitiæ, & libertas indifferentiæ circa illam, uti certum est ex dictis n. 13. & 14.

§. 2. Per se & absolute loquendo potest omnis pura creatura rationalis de facto existens aliquo modo peccare, quia nulla talis creatura datur præter Angelum & hominem; Angeli autem aliqui peccarunt & alii peccare potuerunt; similiter homines peccarunt & peccant, ergo. Nec obstat, quod Trid. sess. 6. Can. 23. definiat B. Virginem nequidem venialiter unquam peccasse, nam hoc non fuit inde, quod natura ejus esset impeccabilis, sed ex speciali Dei privilegio, qui eam semper prævenit specialibus auxiliis: imò probabilius est dari non posse creaturam, quæ ex perfectione suæ naturæ non sit capax peccati, quia ex perfectione sua non posse peccare est perfectio soli Deo propria, uti docent SS. PP. apud Maurum l. 3. q. 178. *Aldrete de Incarn. d. 37. s. 3. Recap. de Deo T. 2. l. 2. q. 14.*

Q. 14. Per quas potentias committi possit peccatum. 627

R. §. 1. In homine ponuntur duæ partes, superior & inferior; pars superior est pars rationalis includens intellectum & voluntatem; inferior est pars sensitiva, in qua sunt 5. sensus externi, item sensus internus seu phantasia & appetitus sensitivus. Pars superior dividitur in Rationem superiorem & inferiorem: Ratio superior est, quæ dirigitur per regulas æternas & divinas; inferior, quæ per regulas temporales & humanas, v. g. per commoditatem temporalem, honestatem naturalem &c. de quibus plura videri possunt apud *Suar. d. 5. s. 3. & Averf. q. 74. s. 4.* qui

rectè docent omne peccatum esse aliquo modo in Ratione superiore, in quantum ad omne peccatum prærequiritur cognitio Dei & legis æternæ, secundùm dicta à n. 15., itemque esse in inferiore, in quantum omnis peccans movetur aliquo bono creato.

63. §. 2. Actus sensus externi & interni aut appetitus sensitivi, item actus intellectus possunt esse denominativè peccata, adeoque hæc potentie sunt subjecta peccati saltem denominativè sumpti, sic enim visio, imaginatio, appetitio carnalis cogitatio rei turpis, hæresis, iudicium temerarium dicuntur esse peccata, si voluntas eos actus imperet vel in illos consentiat.

64. §. 3. Nullius potentie, præterquam voluntatis, actus est in se formaliter peccatum, hinc sola voluntas potest formaliter peccare, uti habet in communis sententia, ut *Suer. n. 2.* dicat oppositam esse improbabilem: *Probatum ex S. August. de vera relig. c. 14. Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non voluntarium; & hoc quidem manifestum est, ut nulli hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat; quare aut negandum est peccatum committi aut fatendum est voluntate committi.* Idem alibi *Sap. dicit, uti refert Tann. d. 4. q. 8. dub. 3.* Ratio autem est, quia libertas est de essentia peccati uti constat ex dictis n. 11. 13. 14., sed soli actus voluntatis habent in se formaliter libertatem, quia solius voluntatis est post proposita ab intellectu motiva boni & mali, unum præ altero eligere; intellectus autem, si hæc motiva indifferenter proponat, dicitur radicaliter liber; in quantum autem actus intellectus & aliarum po-

gentiarum etiam accipere possunt ab actu voluntatis denominationem liberi, etiam hæ potentia dicuntur participativè liberæ, non autem formaliter: & specialiter appetitum sensitivum internum non esse formaliter liberum, nec actum ejus dici posse formaliter peccatum, dicitur postea à n. 67., ubi ostendimus concupiscentiam non esse formaliter peccatum. *Conf.* nam si appetitus sensitivus haberet propriam libertatem, ergo per eum peccari posset renitente voluntate, quod est apertè contra *Trid. sess. 5. in decreto de pecc. orig.*, uti referemus n. 73.

Objicies. *S. Th. 1. 2. q. 74. a. 3. & 4.* dicit per appetitum peccari, non quidem mortaliter sed venialiter, eò quòd habeat libertatem imperfectam. *R. Mens S. Th.* nobis constat satis ex a. 2. ad 1. ubi ait, *Non peccatur nisi solâ voluntate sicut primo movente, aliis autem potentiis peccatur sicut ab ea motis*: idem docet pluribus aliis locis apud *Gonet d. 5. a. 2. §. 2.* Itaque omne peccatum, quod *S. Th.* tribuit appetitui sensitivo, intelligi debet esse tale denominativè ab actu voluntatis imperante vel consentiente in illud. Ad hoc, quod addit, per appetitum peccari venialiter, non autem mortaliter, varias explicationes referunt *Aversa & Tann. dub. 2.*; sensus esse potest, quòd per actus appetitus, id est, non plenè deliberatos, sed factos abripiente appetitu, qui ideo dicantur esse actus appetitus potius quàm voluntatis, peccari possit venialiter, non tamen mortaliter, quia nempe deest plena deliberatio. Quando in sensualitate admittit imperfectam libertatem, intelligit passivam sive indifferentiam ad plura objecta, uti rectè explicat *Platel. hic*

n. 217., non autem activam ad rationem peccati
 requisitam, nam *S. Th. a. 4. ad 1.* expressè dicitur
 etiam in sensualitate posse esse mortale, adeoque
 & libertatem perfectam, quando nempe actus
 sensualitatis attribuitur rationi seu voluntati
 ergo neutro loco intelligit appetitui sensualitati
 convenire libertatem activam. Quando autem
 idem *S. Th. a. 2. ad 3.* dicit in potentiis externis
 non inveniri peccata, putat *Averf. l. 5.* tantum vo-
 le, quòd actus potentiarum externarum, quando
 sunt peccata, nunquam attribuuntur potentiis
 externis, sed soli voluntati, sine qua applicanti
 nihil malum aguat potentia externæ, cum
 contra internæ seipsas agant prius, quàm à volun-
 tate applicentur, & in hoc videtur ponere diffi-
 rentiam, cur in potentiis internis dicatur esse
 peccatum, non autem in externis.

165. Q. 15. *An peccari possit in somno.* R. Certum videtur
 detur, quòd tam intellectus quàm voluntas in
 somno agant, cum omnia ad agendum requisita
 habeant, non aliter ac in infantibus, stultis, fu-
 riosis, ebriis, quos nemo dicit per solam phan-
 tasmam & appetitum sensitivum operari: De in-
 tellectu quidem probat experientia, quia, quòd
 quid contradicat *Ant. Perez de vitiis d. 2. c. 6.*
 in somno componuntur novi versus, formantur
 tur boni discursus, fiunt actus comparativi
 nius objecti cum altero, item perfectè reflexivi
 super hoc ipso, v. g., quòd quis non dormiat
 quòd nunc cogitet hoc vel illud: Similiter vo-
 luntas fertur in objecta merè spiritualia, quae
 solo intellectu proponi possunt & à sola volun-
 tate appeti; deinde cognoscitur etiam bonitas
 malitia moralis, non tantum in communi, in

vult Palav., sed etiam in particulari, ideoque etiam voluntas in hanc aut illam sæpe fertur amando vel fugiendo, uti eadem experientia probat, atque ex hoc colligunt ascetæ aliquem multum profecisse in victoria alicujus vitii, si etiam in somno ejus turpitudinem aversetur. His tamen non obstantibus dicendum est cum communi, nullo modo peccari in somno; Ratio est, quia ob vim phantasie, quæ ligatis sensibus maxime dominatur, deest dormientibus ex parte intellectus, consultatio in utramque partem, prærequisita ad libertatem, imò & judicium aliquod certum, quia ratio tum nimium fluctuat, nec sat firmè consistere potest in aliquo objecto dijudicando; & hoc est, quod dicit S. Aug., quem citat S. Th. 2. 2. q. 154. a. 5., ubi ad 2. ait, *Secundum quod vires sensitivæ magis vel minus opprimuntur à somno propter vaporis turbulentiam vel puritatem, secundum hoc usus rationis magis vel minus impeditur in dormiendo, semper tamen, quantum ad aliquid, impeditur, ut non possit omnino liberè judicium habere.* Ex parte voluntatis autem, ob vehementiam appetitus sensitivi, qui tum potentissime trahit, deest expedita facultas hoc vel illud præeligendi. Et utrumque colligimus à posteriori, nam post somnum, imprimis advertimus intellectum plerumque in discursibus suis ex aliqua parte errasse, ergo signum est, si aliquando non erret, id potius casu fieri, quam ex potentia firma sic rectè operandi: & sic quoque fit in infantibus, stultis, furiosis, ebriis, qui aliquando prudenter loquuntur, quos tamen nemo dicit in tali statu sufficienter dijudicare posse bonum à malo: deinde experimur nos vigiles nunquam sole-

re in talia consentire, hinc illa statim post
 omnium detestamur, ergo signum est non adesse
 somno libertatem requisitam ad ageandum hu
 mano modo, idque probat etiam consensus o
 mnium hominum, qui aliquid in somno factum
 non imputant ad culpam vel pœnam, meritum
 vel demeritum, nisi fortè propter causam an
 positam. Quòd si aliquando fuerit in somno pl
 ne & constans ratio vel libertas, uti aliqui di
 cunt de Salomone & B. Virginæ, hæc sunt facti
 per extraordinarium concursum Dsi & per spe
 ciales dispositiones in sensibus & organis à Deo
 causatas.

DUBIUM II.

*An & quando desideria & delectationes sint
 peccata.*

» **P**ER desiderium intelligitur voluntas, inten
 » tio, vel propositum efficax rei malæ: pro
 » delectationem verò, simplex amor & comple
 » centis objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine
 » absque desiderio executionis: soletque dici mo
 » rosa, non à mora temporis, cum momento
 » possit perfici; sed quòd voluntas, post plenam
 » advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit desiderium malum.

» **R**Esp I. Desiderium absolutum, sive cogita
 » tio cum voluntate consentiente absolutè
 in